

LUNDS
UNIVERSITET

Socialhögskolan

”Man har hela tiden det här ankaret, de här jävla papperna”

**En kvalitativ studie om före detta kriminella mäns
upplevelser av belastningsregistret**

Amanda Johansson & Malin Rosén

Kandidatuppsats SOPA63

HT 17

Lars B Ohlsson

Abstract

Authors: Amanda Johansson & Malin Rosén

Title: Ex-criminals experience of the criminal record [translated title]

Supervisor: Lars B Ohlsson

Assessor: Anders Östnäs

The aim of this study was to analyze how a criminal record affects former criminals self-image and integration on the labor market. The selection consisted of former criminal men in the ages 20-45. We used a qualitative method. The study was based on five individual semi-structured interviews. The empirics was analyzed by using Barlebos theory social constructivism, Goffmans theory Stigma and Howard S. Beckers labeling theory. The study showed that the criminal record had a big impact for formal criminals integration on the labor market. Second, this also affected their self-image in a negative way. The formal criminal labeled himself for so long that he thought that other people saw him in the same way. Consequently, the fear of being labeled caused the former criminal to refrain from seeking work.

Keywords: criminal record, self-image, former criminals, labor market

Nyckelord: belastningsregister, självbild, före detta kriminella, arbetsmarknad

Förord

Tack till vår handledare Lars B Ohlsson, för ditt engagemang och dina snabba svar. Tack till Krami för hjälpen att finna deltagare samt för all fika. Ett stort tack till intervjupersonerna som deltagit i denna studie, utan era erfarenheter och vilja att berätta om dessa hade denna studie inte varit möjlig. Tack för alla lärdomar ni givit oss.

Innehållsförteckning

Problemformulering	5
<i>Syfte och frågeställningar</i>	7
Kunskapsläge	7
<i>Belastningsregister</i>	7
<i>Arbete som vändpunkt</i>	10
<i>Arbete och utbildning</i>	11
<i>Självbild och stigmatisering</i>	13
Teori	14
<i>Socialkonstruktivismen</i>	15
<i>Stämpling</i>	15
<i>Stigma</i>	17
Metod och metodologiska överväganden	18
<i>Val av metod</i>	18
<i>Urval</i>	19
<i>Presentation av intervjupersoner</i>	20
<i>Metodens förtjänster och brister</i>	20
<i>Metodens tillförlitlighet</i>	21
<i>Bearbetning av data</i>	22
<i>Inbördes arbetsfördelning</i>	22
<i>Forskningsetiska överväganden</i>	23
Resultat och analys	24
<i>Belastningsregistrets olika betydelser</i>	24
<i>Kan erfarenheter vara en tillgång?</i>	26
<i>Samhällets stämpling</i>	27
<i>Självbild</i>	31
<i>Avvikarkarriär</i>	33
<i>Acceptans</i>	36
<i>Hur framställer man andra med samma stigma?</i>	38
<i>Att undvika vissa sammanhang</i>	39
<i>Röja eller dölja?</i>	41
<i>Stigma och yttre attribut</i>	43
Avslutande diskussion	44
<i>Sammanfattande diskussion</i>	44
<i>Slutdiskussion</i>	46
Referenser	48
Bilaga 1	52

Problemformulering

Arbetslöshet har sedan länge varit ett etablerat socialt problem och statistik från SCB (u.å) visar att under år 2016 låg arbetslösheten på 6,9 %. Leif R Jönsson (2002) beskriver arbete som något som klassas som en allmänt accepterad norm, där individen förväntas kunna försörja sig själv och inte belasta samhället med sin arbetslöshet. Arbetslöshet är ett känt socialt problem och Jönssons (2002) artikel visar att arbetslöshet och bidragsberoende många gånger är förknippat med känslor av skam och stigma. Arbetslösa och bidragsberoende ses som avvikare från normen i den svenska arbetslinjens samhälle. Arbetslösa som vet att de är berättigade till försörjningsstöd drar sig för att ansöka på grund av de skamkänslor bidragsberoende framkallar (ibid.). Arbetslösheten kvarstår som ett socialt problem och i kombination med andra faktorer, exempelvis om den enskilde tidigare dömts till påföljd för ett brott, förvärras svårigheterna.

Belastningsregistret är idag ett väletablerat fenomen bland både arbetsgivare och arbetssökande. Efter en överblick i arbetsförmedlingens sökmotor för utannonserade arbeten begär allt fler arbetsgivare att den arbetssökande ska uppvisa utdrag ur belastningsregistret. Arbetsgivare har ingen laglig rätt att begära ut utdrag ur belastningsregistret direkt från polisen. Detta undkommer dem genom att den arbetssökande själv får begära utdraget (Backman 2012; Lag om belastningsregister SFS 1998:620). Statistiken bekräftar den ökade trenden på utdrag ur belastningsregistret. Antalet utdrag ur belastningsregister har ökat från 10 000/år 1995 till 161 000/år 2010 (Backman 2012).

Har den som avtjänat sitt straff, sonat sitt brott? Krävs det mer än att den enskilde har suttit av sitt fängelsestraff, fullföljt sin samhällstjänst eller betalat av sina dags- eller penningböter? I motion 2017/18:3867 står det att de som brutit mot lagen bör straffas. Straffet är till för att ge offret upprättelse, för att samhället ska kunna visa vad som är rätt och fel samt för att den skyldiga ska ha en möjlighet att sona sitt brott (ibid.). Att välja att inte anställa personer på grund av en belastning i registret, skulle strida mot principen, att den som avtjänat sitt straff har sonat sitt brott (SOU 2005:65).

Sedan införandet av Lag om belastningsregister SFS 1998:620 år 2001 har diskussionen kring belastningsregistret landat i att vi bör skydda de sårbara grupperna, exempelvis barn och personer inom LSS, från omvårdnad av personer med ett kriminellt förflutet. Rätten till

integritet för den arbetssökande finns fortfarande men är idag tillämpbar på bekostnad av en anställning. Den enskilde kan skydda sin integritet genom att inte lämna in utdraget men kan då inte heller få ett arbete inom dessa yrkeskategorier (Backman 2012; Pager 2003).

Enligt Polisen (2016) gallras belastningsregistret i Sverige efter olika lång tid beroende på det brott som personen har begått men också den påföljd straffet har lett till. Exempelvis så gallras straffvarning 3 år efter beslut. Penningböter gallras 5 år efter dom, beslut eller godkännande. Beslut om skyddstillsyn gallras 10 år efter dom eller beslut. Har personen fått fängelse eller sluten ungdomsvård som påföljd gallras uppgifterna först 10 år efter det att straffet avtjänats (ibid.).

Som tidigare nämnts är det allt fler arbetsgivare som frågar efter den enskildes belastningsregister vid anställning, både när det är ett krav från lagens sida och när det inte är det (Agan & Starr 2017; Backman 2012; Pager 2003). Konsekvenserna blir således att om personen begått ett brott så blir personen straffad långt efter hen avtjänat sitt faktiska straff i exempelvis ett fängelse. Forskning visar att arbetsgivare tar stor hänsyn till hurvida den enskilde har en belastning i registret eller ej (ibid.).

Personer som avtjänat sitt straff har en självbild av att vara avvikare, vilket skapar problem när det kommer till att söka arbete. De har erfarenhet av att det inte är någon idé att söka ett arbete där belastningsregister begärs in (Sarnecki & Sivertsson 2013). De har enligt Michael L. Benson et al. (2011) en optimistisk syn på återintegrering men ungefär en femtedel som deltog i studien kände att det skulle vara svårt att hitta arbete efter de straffats. Vad innebär då detta för den enskilde? Situationen för individer med en tidigare social problematik i kriminalitet kantas av svårigheter i försörjning och samhällets gensvar är många gånger diskriminering och exkludering från den sociala verklighet som ett arbete ger för majoriteten av oss.

Statistik från Brå (Hollari 2007) visar skillnaden på mäns och kvinnors kriminalitet. 80% av den brottsstatistik som finns, är brott begångna av män. I denna studie vill vi undersöka hur före detta kriminella män ser på sin identitet som tidigare kriminell vid arbetssökande och hur ett belastningsregister inverkar i sökandet efter ett legalt arbete.

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att undersöka hur före detta kriminella mäns självbild, i rollen som arbetssökande, samt deras föreställningar kring belastningsregistret påverkar deras möjlighet till arbete.

- Hur upplever före detta kriminella män att belastningsregistret påverkar deras integration på arbetsmarknaden?
- Hur identifierar sig före detta kriminella män i rollen som arbetssökande?

Kunskapsläge

I detta avsnitt kommer vi att presentera internationell och nationell forskning, som vi finner relevant för studien. Relevant nationell forskning på området finns endast i begränsad omfattning, därför används i denna studie även internationell forskning. På grund av den begränsade nationella forskningen finner vi syftet för denna studie som en del av att fylla en kunskapslucka. Avsnittet kommer behandla belastningsregisters påverkan vid anställning, arbete som vändpunkt, arbete och utbildning samt självbild och stigmatisering för individer med ett kriminellt förflutet.

För att få en överskådlig bild av kunskapsläget har vi funnit tidigare forskning genom LUBsearch. Det har även gjorts relevanta sökningar på hemsidor aktuella för denna studie, exempelvis Polisen samt Brottsförebyggande rådet. Sökord vi använt oss av enskilt samt i kombination av varandra är: belastningsregister, vändpunkt, stigma, arbete, utbildning, självbild, criminal record, turning point, work, self-image.

Belastningsregister

Amanda Agan och Sonja Starr (2017) belyser i sin artikel svårigheten i att bli anställd om individen har en belastning i registret eftersom arbetsgivare många gånger ser det som en nackdel. De lyfter också upp fördelen, för såväl individen som för samhället, i att anställa en person med belastning i registret eftersom ett arbete är en faktor som motverkar återfall. Författarna resonerar kring att arbetsgivare många gånger väljer bort individer med en belastning i registret redan innan de kallar till arbetsintervju. Därför sällas dessa individer redan innan en arbetsintervju vilket i sin tur innebär att individers kvalifikationer försummas. I studien skickades 2655 jobbansökningar, baserade på fiktiva individer, till arbetsgivare i

USA inom verksamheter som ej kräver vidareutbildning, exempelvis inom restaurang (Agan & Starr 2017). Av dessa fiktiva individer var alla män varav hälften begått mindre allvarliga brott såsom stöld eller droginnehav. Resterande var män som inte begått brott. Olika karaktäristika randomiserades till de fiktiva arbetssökandena. Resultatet visar att de fiktiva individerna som inte hade en fällande dom i sitt register fick 60 % fler återkallanden. Huruvida dessa 60 % enbart beror på belastningen i registret hos de övriga diskuteras ej närmre. Slutsatsen är att när arbetsgivare väl frågar efter belastningsregister, och om den arbetssökande har en belastning i registret, så minskar det den arbetssökandes möjlighet att bli anställd (ibid.).

I Devah Pagers (2003) studie är förutsättningarna något annorlunda. Den syftar till att undersöka konsekvenserna som uppkommer på arbetsmarknaden för individer som avtjänat ett straff i fängelse. Pager (2003) problematiserar dessa individers plats i samhället och menar att staten intygar att denna grupp av människor får samhället lov att diskriminera och exkludera, med belastningsregistret som verktyg. Till skillnad från Agan och Starr (2017) så har Pager (2003) fyra verkliga individer som sökt arbete direkt inom olika verksamheter i USA. I denna studie har arbetssökandena träffat arbetsgivarna ansikte mot ansikte till skillnad från föregående studie. Belastningen i registret bestod av droginnehav med intention att sälja och straffet de avtjänat var fängelse i 18 månader. Dessa turades om att vara den individ som hade belastningen i registret. Totalt träffade de 350 arbetsgivare. Resultatet visar att en individ som avtjänat 18 månader i fängelse på grund av droginnehav fick färre återkallanden än de som inte hade denna belastning. Arbetssökandena rapporterade att arbetsgivarna många gånger reagerade starkt när de såg att den arbetssökande begått ett brott. Precis som i Agan och Starrs (2017) studie så försumrades även Pagers (2003) testpersoners kvalifikationer då arbetsgivarna hellre anställde någon med samma kvalifikationer, fast utan belastning i registret.

Ett intressant resultat var att det fanns arbetsgivare som istället drog nytta av individens belastningsregister. De resonerade kring att dessa var mer motiverade att arbeta och att de hänvisade till det aktuella arbetet som ett smutsigt arbete och menade att individen därmed passade in i rollen som arbetstagande (Pager 2003). En brist i denna studie som kan ha påverkat resultatet var att alla arbetsgivare inte frågade om belastningsregistret. Pager (2003) löste detta genom att den arbetssökande alltid förmedlade att denne avtjänat ett straff. Om denna information ej framkommit så hade möjligheten för anställning kanske ökat.

Christel Backman (2012) undersöker i sin avhandling belastningsregistrets inverkan i Sverige genom rättsdokument, nyhetsartiklar, intervjuer med arbetsgivare som ej har laglig skyldighet att begära in belastningsregistret men trots detta gjort så samt statistik för hur belastningsregister använts. Vid analys av rättsdokument visar Backman (2012) att syftet bakom belastningsregistret har skiftat under årens gång. I början, och fram till mitten av 1900-talet, ville man skydda individen och belastningsregistret ingick i varje individs rätt till integritet. Den senare hälften av 1900-talet och än idag har Sverige istället uppfört ett register för belastning vilket minskat integritetsprincipen då fler aktörer nu kan få tillgång till informationen (ibid.). Det huvudsakliga resultatet från intervjuerna handlar om att det finns ett mönster av motiv hos arbetsgivare som begär in belastningsregistret utan laglig skyldighet. Respondenterna var arbetsgivare från olika verksamheter såsom serviceyrken samt transport- och logistik. Resultatet består av tre motiv. En del arbetsgivare motiverade med en vokabulär som kännetecknades av risk vilket innebar att respondenternas orsak till begäran av utdrag handlade om att tidigare kriminella ofta återföll i samma typ av brott. En annan tendens bland respondenterna var vokabulären rättighet vilket innebar en uppfattning om att de som avtjänat sitt straff inte ska bli straffade igen och därför är belastningsregistret en del av individens integritet. Det sista motivet handlade om vokabulären tillit, att det vid rekrytering skapades en tillit mellan arbetsgivare och anställd där en begäran om utdrag ur belastningsregistret gick emot denna tillit. Kriminellt förflutet var istället något som arbetsgivare kunde fråga och prata om men inte genom makten att begära in utdrag ur belastningsregistret. Trots detta var vokabulären risk den som övervägde (Backman 2012). Backman (2012) har också undersökt de bakomliggande moraliska positionerna där samhälleliga normer kan urskiljas. I Sverige finns det arbetsgivare som enligt lag är skyldiga att begära in utdrag, såsom arbeten med barn och personer med funktionsnedsättning. Idag är det dessa grupper som samhället vill skydda från personer med ett kriminellt förflutet. Backman (2012) argumenterar att det finns två normer som hamnar i konflikt: dels vill vi skydda barn på exempelvis förskola genom att inte anställa individer med ett kriminellt förflutet dels vill vi skydda individers rätt till integritet.

Sammanfattningsvis går det under detta avsnitt att dra slutsatsen att personer med en belastning i registret har det svårare för att få en anställning. Dock finns det arbetsgivare som kan se fördelarna med att anställa den här målgruppen, exempelvis att anställningen minskar återfallsrisken i brott samt att dessa personer är mer motiverade till arbete. I avsnittet har också argumenten att skydda individens integritet samt att skydda utsatta grupper lyfts.

Arbete som vändpunkt

John H. Laub och Robert J. Sampson (1993) menar att äktenskap, arbete samt identitetsskapande är några av de processer under livsspannet som kan agera som vändpunkt för en individ med ett kriminellt förflutet. Christoffer Carlsson (2012b) har i sin studie använt sig av nationellt material ifrån ett projekt som heter The Stockholm Boys Project vars syfte var att studera förövaras liv under livsspannet via livshistorier. Urvalet bestod av The Clientele Boys som innefattade 287 män födda i Stockholm under åren 1943-1951 samt av The SiS Youth som innefattade 420 personer födda mellan 1969-1974. Utav de förstnämnda 287 männen var 158 individer föremål för Carlssons (2012b) studie samt 118 individer av de sistnämnda. Intervjupersonerna har liknande karaktäristika såsom social exkludering, liknande uppväxt, tidig brottsdebut där droger satt en stark prägel. Syftet med denna studie var att förstå hur ett förändrat kriminellt beteende uppstår (ibid.).

Studien (Carlsson 2012b) argumenterar för vikten att inte se enstaka, isolerade händelser i ett kriminellt liv som förklaring till varför en individ slutar begå brott. Intervjupersonerna resonerar i sina livsberättelser om flera olika händelser, positiva som negativa, som aktivt rör dem i en riktning mot en vändpunkt. Exempelvis förlorade en av intervjupersonerna sitt hem tre gånger, hen gick igenom 12-stepsprogrammet, gick i psykoterapi, återföll i missbruk medan en annan pendlade fram och tillbaka i ett missbruk, träffade en kvinna där hen fick uppleva hur hen kunde relatera till en annan individ. Resultatet av studien visar att olika händelser under ett livsspann är alla delaktiga i att förändra en individ i någon riktning. Att få en identitet och få insikt i hur en vill leva är nyckelord som enbart går att förstå genom att lyssna till livshistorier i sin kontext (Carlsson 2012b).

I en experimentell studie av Christopher Uggen (2000) undersöks huruvida ett arbete kan vara en vändpunkt för tidigare kriminella individer som avtjänat ett straff under de senaste 6 månaderna. Precis som i tidigare forskning så argumenteras det att arbete är en viktig faktor för återhållsamhet ifrån brott. Individer med en anställning erfar på en arbetsplats ofta en kontinuerlig och nära kontakt med konventionella andra (Agan & Starr 2017; Laub & Sampson 1993; Uggen 2000). Uggens (2000) randomiserade urval består av individer ifrån nio olika städer i USA som blivit hänvisade till studien av domstol, sociala myndigheter eller arbetsmarknadsåtgärder. De bestod av en kontrollgrupp och en grupp där individerna blev erbjudna arbeten med minimilön. Individerna intervjuades var 9:e månad under tre år där de rapporterade om arbete, brottslighet samt arrest. Kraven för att få delta i studien var att de

skulle avtjänat ett straff under de senaste 6 månaderna samt att de var drogfria. Ålder var en variabel där individer över 26 år räknades som äldre förövare och de under som yngre förövare (Uggen 2000).

Resultatet visar att ett arbete kan vara en vändpunkt för tidigare kriminella för dem som är över 26 år trots att det handlar om minimilöner (Uggen 2000). Individerna som tog dessa yrken var mindre benägna att återfalla i brott jämfört med kontrollgruppen som inte fick denna arbetsmöjlighet (ibid.). Dock visar studien inte på huruvida personlighetsdrag korrelerar med möjligheten till arbete och eftersom studien är av experimentell karaktär så förefaller denna möjlighet kanske för en del individer som slöseri med tid. Ytterligare ett argument mot denna typ av studie är att det är svårt att isolera en variabel, såsom arbete, i en social verklighet där många andra faktorer behöver vägas in.

I det här avsnittet har forskning visat att arbete kan vara en vändpunkt, ett avslut, på en kriminell bana. Även andra händelser som relationer och identitetsskapande är viktiga faktorer för att börja leva ett liv utan kriminalitet.

Arbete och utbildning

I en rapport från BRÅ (Ring & Westfelt 2012) beskrivs att en stor andel av de brott som begås, är av personer som blivit dömda för brott tidigare. Studien vill visa på vilka riskfaktorer det finns, dels ålder och kön, dels sociala bakgrundsfaktorer. Låg utbildningsnivå, låga betyg samt arbetslöshet är några av de faktorer som påverkar negativt. Då låg utbildningsnivå, kan leda till svårigheter på arbetsmarknaden, vilket också innebär låg lönenivå är detta något som ökar risken för brott samt för återfall (Ring & Westfelt 2012). Rapporten, *Kriminalitet och livschanser* (Nilsson & Estrada 2009) visar på att ungdomar som senare blir registrerade för brott, instämmer i större utsträckning i påståenden som att de blivit utkörda ur klassrummet samt att de varit uttråkade under skolgången. Det syns även på betygen, som är lägre för denna grupp ungdomar (ibid.).

Anders Nilsson och Felipe Estrada (2009) delar upp undersökningspopulationen i olika grupper, utifrån när personerna begick brott. Om det var under ungdomstiden, under vuxenåren eller både som ung och vuxen. För de som begick brott under ungdomstiden men sedan slutade, såg möjligheten att få arbete bättre ut. Här var arbetsmarknadsanknytningen

nästan lika stor som i kontrollgruppen. För gruppen som begick brott både som ung och vuxen var klyftorna från kontrollgruppen betydligt större (Nilsson & Estrada 2009).

I Carlssons (2012a) kvalitativa studie med utgångspunkt från före detta kriminella personers livshistorier, lyfts relationer och anställning upp som de viktigast faktorerna för uppehåll från kriminalitet samt att inte återfalla i brott. Många personers kriminalitet går upp och ner, där kriminalitet blandas med långa och korta uppehåll. Arbete beskrivs som en viktig faktor för att undkomma kriminaliteten. Arbetet är främst ett sätt att försörja sig. Det är också ett tidsfördriv, det finns inte möjlighet att utföra kriminella gärningar då man tillbringar en stor del av dygnets timmar på arbetet samt att det finns ett behov av att hålla sig borta från kriminalitet för att lyckas behålla arbetet (ibid.).

En studie visar resultatet av de arbetsmarknadsutbildningar som idag finns på anstalter (Marklund & Holmberg 2010). Dessa utbildningar är främst finansierade av arbetsförmedlingen. Utbildningarna är till för att personer som avtjänat sitt straff ska vara bättre rustade att klara ett liv utan kriminalitet. De som blir utvalda till att delta ska vara personer som efter avtjänat straff står till arbetsmarknadens förfogande. Studien visar att personer intagna inom kriminalvården har en lägre utbildningsnivå än övriga befolkningen. Av internerna är det drygt hälften som endast har förgymnasial utbildning, samma siffra hos övriga populationen är ungefär en fjärdedel. I studien jämförs gruppen, som deltagit i en arbetsmarknadsutbildning med en kontrollgrupp som inte deltagit. Resultatet visar att båda grupperna förbättrat sin arbetssituation, då jämförelsen görs året innan samt året efter fängelsestraffet. Fredrik Marklund och Stina Holmberg (2010) förklarar detta med att arbetsmarknaden såg bättre ut året efter frigivning i jämförelse med året innan fängelsestraffet. Trots att båda grupper i större utsträckning har löneinkomst året efter fängelsestraffet, är ökningen större hos gruppen som deltagit i en arbetsmarknadsutbildning på anstalt. Ökningen är 4 procentenheter hos kontrollgruppen och 13 procentenheter hos gruppen som deltagit i arbetsmarknadsutbildningen (ibid.).

Elisabeth Nordén, Axel Fors och Mikaela Damsten (2013) beskriver Krami som ett samarbete mellan arbetsförmedlingen, kommunens socialtjänst och kriminalvården, där målet är att hjälpa personer med en bakgrund av kriminalitet och missbruk att hitta en plats på arbetsmarknaden. I en utvärdering av verksamheten går det att finna vilken påverkan insatsen gör för möjlighet till arbete samt återfall i brott. Utvärderingen visar på att sannolikheten att

ha en arbetsinkomst ökade med 42% efter deltagande i Krami. Risken för återfall minskade med få procentenheter, detta resultat var dock inte signifikant. Kraven som deltagarna hos Krami har på sig påverkar resultatet, de får exempelvis inte ha ett pågående missbruk samt ska de ha en ordnad boendesituation. Andra faktorer som blev svåra att bedöma är i vilken grad exempelvis lönebidrag spelade roll (Nordén, Fors och Damsten 2013).

I detta avsnitt har vikten av utbildning samt arbete beskrivits. Forskning visar på att skolgången för personer som begått brott har kantats av problematik. Avsnittet beskriver också hur arbetsmarknaden ser ut för före detta kriminella och vikten av att ha ett arbete att gå till. Avsnittet lyfter upp arbetsmarknadsutbildningar på anstalt och förklarar vad Krami är samt de resultat de uppnått.

Självbild och stigmatisering

Benson et al. (2011) har gjort en enkätstudie i USA över före detta kriminellas förväntningar på samhällets mottagande efter avtjänat straff. Studien täcker in två områden dels förväntningar av stigmatisering, dels förväntningar av återintegrering. Författarna definierar stigmatisering som att bli öppet avvisad av andra eller känslan av att bli det. Studien beskriver även faktorer som påverkar förväntningarna, dessa är bland annat anknytning till föräldrar, låg självkontroll och annan etnisk bakgrund. De tidigare kriminella har en optimistisk syn på stigmatiseringen samt återintegreringen. De har en uppfattning om att familj och vänner kommer att finnas kvar samt inte tycka illa om dem. När det kommer till arbete tror drygt 1/5 att det kommer bli svårt att hitta ett arbete, ungefär lika många tror att deras vänner inte kommer hjälpa dem i sökandet efter arbete. I denna studie ser man att om en person har starka sociala band, här mätt i anknytning, har personen också en mer positiv syn. Detta gäller både att personen inte tror sig bli stigmatiserad samt att personen tror att det går att återintegreras i samhället (ibid.).

I en kvalitativ studie, *Att bryta en kriminell livsstil* (Sarnecki & Sivertsson 2013) har tre kvalitativa delstudier samlats. Denna belyser vändpunkter för tidigare kriminella personer. Studien är uppbyggd på livshistorieberättelser. Studien beskriver att kriminalvårdspåföljder har lett till fortsatt marginalisering vilket innebär bland annat svårigheter vid arbetssökande för tidigare kriminella personer. Personerna har en självbild av att vara utanför redan innan brott begås. Flera berättar också att det inte ens är möjligt att söka jobb. Är de ärliga om sin

bakgrund med kriminalitet kommer arbetsgivaren inte fortsätta rekryteringsprocessen och då fler begär in belastningsregistret känner före detta kriminella att det inte ens är lönt att söka arbetet. Även i denna studie påvisas vikten av de sociala kontakterna. Att det är genom dem som ett band till arbetsmarknaden kan knytas (Sarnecki & Sivertsson 2013).

I boken *Making Good: how ex-convicts reform and rebuild their lives* (Maruna 2001) beskriver författaren hur före detta fångar beskriver sig själva och deras tidigare handlingar. Terapins uppgift för dessa är att personerna ska ta ansvar för sina handlingar och inte skylla ifrån sig dessa. Det går att läsa citat där de tidigare kriminella skyller på alkohol, eller drogpåverkan. De kan medge det de gjort, be om ursäkt för handlingar de tyckte var fel men de har svårt att själva ta ansvar för handlingen och försvarar sig gärna genom att berätta om omständigheter samt att det finns kriminella som begår värre brott. Författaren berättar också om den spiral som många blir fast i. Att fler tror att de blir felaktigt straffade. Vilket innebär en känsla av att människor, myndigheter, är emot dem, som då leder till att man inte behöver följa lagar. Citaten i texten visar på att flera har tankar om sig själva som en god människa, en person som inte handlar på det viset som de tidigare gjort. Fängelsetiden med andra personer som handlat på felaktigt sätt blir en ögonöppnare, en vilja att vara bättre men också en förståelse av att man är en av de som agerat felaktigt. Att erkänna sina misstag men att kunna se hur man vill vara sitt bästa jag i framtiden blir viktigt för att bryta kriminaliteten (Maruna 2001).

Sammanfattningsvis beskriver avsnittet de föreställningar före detta kriminella har på stigmatisering samt återintegrering i samhället efter avtjänat straff. Överlag en positiv syn, men med föreställningar om att ett arbete kan vara svårt att hitta. Avsnittet beskriver svårigheten för före detta kriminella att söka ett arbete med belastningar i registret. Avslutningsvis beskrivs hur före detta kriminella har svårt att ta på sig de handlingar de utfört och ibland väljer att stämpla andra som begått liknande handlingar som värre än de som de själva begått.

Teori

Socialkonstruktivism, stämplingsteori och stigmatologi är det teoretiska ramverket i denna studie. Vi har valt dessa teorier då socialkonstruktivism förklarar hur verkligheten är konstruerad. Stämplingsteorin och stigmatologin är mer djupgående när det kommer till utsatta

grupper. Hur andra bemöter dessa individer samt vad detta gör för deras självbild. De två sistnämnda teorierna är lika men kompletterar varandra genom att stämplingsteorin har en yttre påverkan på individen medan stigmateteorin belyser individens inre påverkan.

Socialkonstruktivismen

Socialkonstruktivismen är en komplex teori som innefattar många olika trådar.

Socialkonstruktivism kommer i denna studien beskriva hur vi har konstruerat ett samhälle där belastningsregistret går före erfarenhet hos arbetssökande. Den beskriver också på vilket sätt kriminalitet konstruerar en egen värld.

Socialkonstruktivism bygger på att den sociala verkligheten är ett resultat av sociala processer skapade av människan (Wenneberg 2010). Socialkonstruktivismen utgår ifrån intentionen att avmaskera något som ter sig naturligt, men som under ytan innehåller en komplexitet som vid första ögonkastet kan vara svår att se. Syftet med teorin är att avslöja illusioner av någonting som egentligen bär sociala och mänskliga intressen (ibid.).

Wenneberg (2010) beskriver normer och sociala koder som något människor i ett samhälle konstruerar tillsammans. I olika samhällen råder olika sociala koder. Att följa normerna och de sociala koderna är av stor vikt då vi gemensamt är med och skapar samt upprätthåller dem i ett samhälle. Wenneberg (2010) menar att ansvaret för att upprätthålla normerna inte endast ligger på samhällets medborgare utan institutioner, exempelvis rättsväsendet, har som uppgift att kontrollera så att normerna följs.

Stämpling

Stämplingsteorin kommer i denna studie visa på vilket sätt arbetsgivaren, samt hur den enskilde individen, stämplar personer med ett kriminellt förflutet. Teorin belyser även hur självbildens skapas i förhållande till andra, i det här fallet kollegor och arbetsgivare samt ge ett perspektiv på hur vi kan förstå individer som upplever sig vara utanför det legala arbetslivets ramar.

Howard S. Becker (1963), upphovsmannen bakom stämplingsteorin uttrycker sig följande i sin bok om outsiders:

Social rules define situations and the kinds of behavior appropriate to them, specifying some actions as 'right' and forbidding others as 'wrong'. When a rule is enforced, the person who is supposed to have broken it may be seen as a special kind of person, one who cannot be trusted to live by the rules agreed on by the group. He is regarded as an *out-sider*. (Becker 1963 s.1).

Utgångspunkten för stämplingsteorin är en processmodell som innebär att forskaren analyserar processer i en individs liv, från det förflutna till dagens situation och vidare till framtiden (Becker 1963; Goldberg 2010). Becker (1963) använder sig av begreppet *karriär* vilket innebär att, precis som en fotbollsspelare börjar i knattelaget och arbetar sig vidare till ett kontrakt som professionell fotbollsspelare så har även avvikaren en karriär. Karriären består av ett antal stadier: Två viktiga begrepp tillägnad denna studie är *självbild* och *signifikanta andra*. *Självbilden* är den enskildes uppfattning om sig själv i relation till det omgivande samhällets idealbild över hur en människa bör vara (Becker 1961). *Självbilden* skapas i samband med att hen kommer i kontakt med *signifikanta andra*. De första *signifikanta andra* barnet kommer i kontakt med är dess föräldrar/vårdare, det vill säga stämpling ifrån föräldrar, och i takt med att åldern stiger så kommer barnet i kontakt med samhället varvid *samhällelig stämpling* sker (ibid.).

Primär avvikelse är handlingar som strider mot normer i samhället och avvikaren är i denna betydelse omedveten om dessa och begår dessa handlingar med okunskap om vilka normer som är gällande (Becker 1963). För att lära sig de normer som är rådande i den kontext den enskilde befinner sig i krävs att andra reagerar på dessa normbrytande handlingar. Exempelvis är det viktigt för ett barn att *signifikanta andra* reagerar och lär denne rätt och fel (ibid.). *Samhällelig stämpling* kännetecknas av att en individ under sitt livsspann formas utifrån samhällets normer via reaktioner ifrån andra, exempelvis ifrån arbetet. När en individ utför normbrytande handlingar och får respons ifrån *signifikanta andra* kan det resultera i två vägar: antingen förstår individen att de isolerade handlingarna i sig är felaktiga och att det inte är individen själv som är avvikande vilket leder till en mer positiv självbild. Eller så lär individen sig att det inte enbart är dess beteende som andra tar avstånd ifrån utan snarare individen i sin helhet. Desto fler negativa reaktioner en individ får, desto sämre blir hans självbild och hen börjar då i sin begynnande avvikarroll bryta mot regler hen känner till och därmed får hen ytterligare bekräftelse för den negativa självbilden (Becker 1963).

När signifikanta andra reagerar mot ett normstridigt beteende innebär det att de förmedlar att ett beteende är felaktigt men om de istället stämplat så sänder de signaler om att individen i sig är felaktig och därmed förstärks en negativ självbild (Becker 1963). Efter primär avvikelse kommer *sekundär avvikelse* vilket innebär att individen bryter mot rådande normer trots att hen är medveten om normerna hen strider mot. Detta är ett uppbyggt försvar för den enskilde med en redan etablerad negativ självbild. När en individ når det sista stadiet i avvikarkarriären hamnar hen i avvikelsspiralen vilket är en försämring av sekundär avvikelse.

Avvikelsspiralen innebär en ond cirkel för den enskilde, självbilden blir sämre och sämre på grund av negativa reaktioner ifrån många olika arenor. När individen inträtt i detta stadium börjar hen inse att en förändring bör ske och hen fortsätter provocera genom normstridiga handlingar men är i detta stadie mer mottaglig för responser som ej bekräftar hens negativa självbild. Individen behöver hjälp ifrån de signifikanta andra, precis som barnet, för att hitta nya beteendemönster att ersätta de gamla med (ibid.).

Stigma

Stigmat teorin kommer i denna studie förklara på vilket sätt personer med ett kriminellt förflutet blir stigmatiserade, anses som avvikare, på arbetsmarknaden. Hur en del väljer att dölja sitt stigma men att belastningsregistret inte ger möjlighet för detta. Samt på vilket sätt stigmat skapar normer för hur en arbetstagare skall vara.

Varje samhälle avgör vilka medel som kommer till användning för att dela in människor i kategorier, samt vilka egenheter som uppfattas som vanliga och naturliga för medlemmarna inom varje sådan kategori (Goffman 2011, s. 9).

Erving Goffman (2011) menar att de personer som inte passar in på dessa normer, som har en nedsättning eller helt enkelt inte tillhör det vanliga, det ”normala” som han uttrycker det, blir stämplat som avvikare. Denna stämpling innebär ett *stigma*. Stigmat är i vissa fall kopplat till social kontroll, detta gäller exempelvis för personer som har agerat moraliskt fel (ibid.).

Goffman (2011) menar att vi alla bär på ett stigma. Inte alltid och i alla situationer, men någon gång. Det finns de som har yttre attribut, exempelvis personer med synliga funktionsnedsättningar, som bär på stigmat i fler sammanhang än andra. Stigmatisering kan skapa misstänksamhet hos personen som bär på stigmat. Det kan leda till att personen i fråga

drar sig undan vissa sammanhang, väljer att dölja de egenskaper som skapar stigmat eller väljer att framföra sin egen person som bättre än andra personer med samma stigma. Stigmat kan också skapa en föreställning hos den enskilde, att hen alltid kommer att vara ifrågasatt (Goffman 2011).

När Goffman (2011) beskriver stigmatiserade personer använder han två olika uttryck. Det finns *misskreditabla* personer. De personerna har möjlighet att hålla sitt stigma hemligt, detta genom att det endast är den enskilde som vet om stigmat. Hos en *misskrediterad* person däremot märks avvikelser från normen och att hålla stigmat osynligt blir näst intill omöjligt. Att dölja ett stigma blir en del av den enskildes identitet, vilket också gör att personen måste komma ihåg vad hen valt att röja och vad hen har valt att dölja. Det blir svårare för den enskilde att dölja stigmat, för personer som finns i hans direkta närhet under längre tid (ibid.).

Goffman (2011) menar att vi inte får glömma att det finns personer som har viljan att befinna sig inom normen men inte har möjligheten till det. Personer med ett stigmatiserat förflutet exempelvis. De här personerna har en vilja att visa att hen är en vanlig person trots sitt stigma. Att behöva acceptera vem hen är handlar inte om att acceptera den bild hen har av sig själv utan om att acceptera den bild som samhället har av hen (ibid.).

Metod och metodologiska överväganden

Val av metod

I den här studien har vi valt att utgå från en kvalitativ ansats och genomfört semistrukturerade intervjuer. Alan Bryman (2011) beskriver att den kvalitativa ansatsen är inriktad på ord och att fokus ligger på tolkning snarare än generalisering. Detta innebär att vi som författare vill undersöka hur personer i en speciell kontext tolkar denna (ibid.). Syftet med studien är att finna hur före detta kriminella upplever att belastningsregistret påverkar dem vid arbetssökande samt deras självbild.

Göran Ahrne och Peter Svensson (2015) beskriver på vilka tre sätt det går att samla in empiri genom kvalitativ metod. De tre sätten är, genom att fråga människor om deras tankar och åsikter, genom att titta på hur människor interagerar eller genom att analysera dokument (Ahrne & Svensson 2015). Vi valde att genomföra semistrukturerade intervjuer med före detta kriminella för att få höra deras tankar och åsikter om belastningsregistrets påverkan.

Intervjuer kräver mycket förberedelse och efterarbete men är en effektiv metod för att samla in kunskap (Eriksson-Zetterqvist & Ahrne 2015). Enligt författarna finns det olika typer av kvalitativa intervjuer, allt från ostrukturerade till mer strukturerade. Kvalitativ metod ger intervjuaren möjlighet att blanda strukturerade och öppna frågor (ibid.). Bryman (2011) beskriver att den semistrukturerade intervjun innebär att forskaren har en intervjuguide som hen utgår från, där det finns förutbestämda teman men att ordningen på frågor kan ändras under intervjuns gång (ibid.). I denna studie valde vi att utföra semistrukturerade intervjuer, vi utgick från en intervjuguide (se bilaga 1), med förutbestämda teman och frågeställningar.

Urval

Ulla Eriksson-Zetterquist och Göran Ahrne (2015) skriver att forskningsfrågan för en studie är avgörande för den typ av urval forskaren vill göra. Utifrån forskningsfrågan har vi valt att intervjua tidigare kriminella. Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2015) menar att nästa steg blir att begränsa urvalet ytterligare genom att bestämma vilka människor inom målgruppen som ska delta i denna studie. Detta för att forskaren ska kunna redogöra vilka individer som valts till ett urval (ibid.). Under studiens gång upplevde vi att det var svårt att få tag i respondenter så vi förlitade oss på ett bekvämlighetsurval vilket enligt Bryman (2011) är respondenter som finns tillgängliga för tillfället. Han menar att en brist med bekvämlighetsurvalet är att resultatet blir svårare att generalisera. Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2015) menar att det viktigaste steget för att göra rätt urval är att intervjua personer tillhörande en organisation som är relevant för studien, mindre vikt läggs vid urvalet av konkreta personer. Kravet för respondenterna var att de skulle vara tidigare kriminella vilket i denna studie definieras som individer som tidigare i livet brutit mot lagen och blivit dömda för detta. Intervjupersonerna var vid tidpunkten för vår intervju ej längre aktiva i kriminalitet och/eller missbruk. De som deltog i studien var män i åldrarna 20-45 år. Respondenterna hade olika sysselsättning, några hade praktik, någon inväntade sysselsättning och andra var arbetslösa. En gemensam nämnare hos respondenterna var att alla haft ett tidigare missbruk.

Vi valde att kontakta verksamheten Krami i olika städer. Krami (u.å) är en samverkan mellan kommunen, arbetsförmedlingen och kriminalvården. De arbetar för att deltagarna, med social problematik som har svårt att hitta ett arbete, skall ta sig ut på arbetsmarknaden (ibid.). Via telefonkontakt samt ett personligt möte med två anställda på Krami rekryterades fem

intervjupersoner. Vi avsåg från början ha fler intervjuer men eftersom vi hade begränsad tid så valde vi att förlita oss på de fem respondenter som ville delta. För denna studie blev detta en nackdel på så sätt att respondenterna är få och i låg grad representativa för hela populationen, därmed går det inte att generalisera vårt resultat (Bryman 2011). Eftersom vi inte hade som mål att generalisera resultatet, utan snarare fördjupa oss i målgruppens erfarenheter för att få ökad förståelse för belastningsregistret som fenomen, så föredrog vi kvalitet framför kvantitet.

Presentation av intervjupersoner

Här kommer en kort presentation av intervjupersonernas ålder samt sysselsättning.

Anders är en man. Han är 45 år. Hans nuvarande sysselsättning är praktik som trädgårdsskötare.

Calle är en man. Han är 35 år. Han är arbetssökande.

Mikael är en man. Han är 30 år. Han är arbetssökande och inväntar en utbildning som målare.

Oscar är en man. Han är 20 år. Han är arbetssökande och inväntar en praktikplats som trädgårdsskötare.

Martin är en man. Han är 40 år. Hans nuvarande sysselsättning är praktik inom dagligvaruhandeln.

Metodens förtjänster och brister

Bryman (2011) menar att den kvalitativa ansatsens förtjänster och brister är ofta det som i motsvarighet är brister och förtjänster i den kvantitativa ansatsen. En brist med den kvalitativa ansatsen är att resultatet inte är generaliserbart till större kohorter. Förtjänster med den kvalitativa metoden är att forskaren tar hänsyn till människors tolkningar av världen (ibid.).

Vilket är det vi varit intresserade av i denna studie. En annan förtjänst är enligt Eriksson-Zetterqvist och Ahrne (2015) att det under intervjuer går att ställa följdfrågor om respondenten nämner intressanta områden som tidigare inte varit aktuella i intervjuguiden.

Bryman (2011) anser att detta gör att den kvalitativa metoden blir mer följsam. Trots att detta är en fördel är det något en forskare bör vara medveten om. Det går även att se detta som en brist. Bryman (2011) menar att en av bristerna med den kvalitativa metoden är att den anses vara subjektiv. Studien kan ta olika riktningar beroende på vad forskaren finner intressant vid insamlandet av empiri (ibid.).

Metodens tillförlitlighet

Inom kvalitativ forskning används ofta begreppen tillförlitlighet och äkthet istället för reliabilitet och validitet (Bryman 2011; Lind 2014). Begreppet tillförlitlighet delas enligt Bryman (2011) in i fyra kriterier. Det första kriteriet handlar om trovärdighet. För att säkerställa trovärdigheten i en studie kan forskaren använda sig av respondentvalidering. Vi har därför haft en aktiv dialog med intervjupersonerna för att försäkra oss om att vi tolkat deras svar korrekt. Det ska finnas en samstämmighet mellan studiens resultat och de uppfattningar och erfarenheter som intervjupersonerna berättat om (ibid.).

Överförbarhet är det andra kriteriet som belyser huruvida resultatet av en studie går att applicera i samma kontext fast i ett senare skede eller i andra sammanhang. För att säkerställa överförbarheten rekommenderar Bryman (2011) att forskaren använder täta beskrivningar över hur den aktuella studiens kontext ser ut. I studien har vi presenterat intervjupersonerna och den kontext de lever i samt har vi använt oss av citat för att göra studien transparent.

Det tredje kriteriet är pålitlighet vilket innebär att forskarna i sin studie lägger stor vikt vid att redogöra för hela processen i den aktuella studien (Bryman 2011; Lind 2014). För att uppfylla detta kriterium kan kollegor granska studien så att den uppvisar god kvalitet samt att det finns klara kopplingar. Exempelvis att syfte och frågeställningar hänger ihop med metod (Bryman 2011; Lind 2014).

Det sista kriteriet är möjlighet att styrka och konfirmera. Trots att forskaren i kvalitativ forskning är medveten om svårigheterna med objektivitet så ska forskaren inte medvetet påverka forskningsprocessen eller resultatet med personliga värderingar (Bryman 2011). Vi har under studiens gång haft en dialog sinsemellan oss författare så att personliga värderingar i möjliga mån reducerats.

Begreppet äkthet innefattar frågeställningar som en forskare ska reflektera kring för att uppnå validitet i en studie (Bryman 2011). Vi har under och efter intervjuerna aktivt reflekterat framförallt kring: huruvida studien erbjuder en rättvis bild av de svar respondenterna ger. Eftersom våra respondenter har ett kriminellt förflutet och eftersom vi berör dessa individers tankar och känslor så är det av största vikt att reflektera kring. Vi har arbetat för att förstå dessa individer utifrån deras utgångspunkter och den kontext de lever i.

Vi har utfört semistrukturerade intervjuer och då är det viktigt att diskutera hur vår position som intervjuare eventuellt påverkat våra respondenter. Vi är båda unga, kvinnliga socionomstuderande vilka är egenskaper vi bör vara medvetna om. De egenskaper en intervjuare har kan påverka respondenterna (Bryman 2011; Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015). Exempelvis kan intervjupersonerna ha påverkats av vår egenskap som socionomstuderande och därmed tänkt på hur de uttryckt sig under intervjun.

Bearbetning av data

Bryman (2011) skriver att det finns risker forskaren bör vara uppmärksam på under insamlandet av empiri. Både för enkelhetens och för tillförlitlighetens skull har vi spelat in alla våra intervjuer. Intervjupersonerna tillfrågades om detta innan intervjuerna och alla godkände detta. Inför varje intervju provade vi så att teknikutrustningen fungerade för att minska risken för felaktigheter. Vi försäkrade respondenterna om att ljudfilen enbart skulle användas för studiens syfte. Alla våra respondenter gick med på att bli inspelade. Zetterquist-Eriksson och Ahrne (2015) belyser fördelarna med att vara två som genomför intervjuer. En av oss hade huvudansvar för antecknandet samt eventuella uppföljningar och den andre ansvarade för själva intervjuandet. Via anteckningar tog vi hänsyn till sådant som ett inspelningsverktyg inte kan, det vill säga gester och ansiktsuttryck.

Efter våra intervjuer transkriberade vi vårt material genom att spela upp ljudfilerna och skriva ut dem förhand. Därefter påbörjades kodningen som Håkan Jönson (2010) definierar som ett tillvägagångssätt för forskaren att ge struktur och lyfta fram mönster ur sitt material. Vi valde att vara öppna inför materialet och skapade teman utefter det. Vi använde oss av färgmarkeringspennor där en färg representerade ett tema. Vi fann ett flertal teman i empirin exempelvis hur man framställer andra med samma stigma och hur man själv samt andra stämplar en före detta kriminell.

Inbördes arbetsfördelning

Vi valde ämne tillsammans efter att ha diskuterat alternativa intresseområden. Vi var intresserade av belastningsregistrets påverkan vid anställning, men var inte säkra på vilken inriktning vi ville ha. Efter diskussion valde vi brukarperspektivet. Vi har delat upp skrivandet och insamlandet av material mellan oss. Vi har ansvarat för olika stycken och avsnitt. Vi har kontinuerligt läst det som den andra har skrivit, gett konstruktiv kritik och genom diskussion bestämt vad vi vill ha med, vad vi behöver ändra och vad vi ska ta bort. Insamlandet av empiri

har gjorts via intervjuer. Under alla intervjuerna var vi båda delaktiga, en av oss hade huvudansvaret under varje intervju och den andra förde anteckningar samt ställde kompletterande frågor. Vid transkribering av materialet har vi delat intervjuerna mellan oss. Vi har båda kodat samtliga intervjuer. Vid analys har vi som vid insamlandet och skrivandet av material delat olika stycken mellan oss, men varit noga med att läsa, diskutera och ändra. Den avslutande diskussionen har vi gemensamt skrivit.

Forskningsetiska överväganden

De etiska övervägandena är av stor vikt vid undersökningar som berör människor. Martin Berg (2015) förklarar den balansgång som finns mellan att värna om individer som berörs av forskning samt att fritt bedriva forskning. Dessa krav kallas enligt Vetenskapsrådet (u.å) för individsskyddskravet samt forskningskravet. Individsskyddskravet har skapats för att skydda den enskilde personen, som berörs av forskningen, från psykisk och fysisk skada.

Forskningskravet handlar om att det finns ett behov av forskning för samhällets samt den enskildes utveckling (ibid.). 8-9§ i lagen om etikprövning av forskning som avser människor (SFS 2003:460) står att hänsyn skall tas till både forskningen men också de mänskliga rättigheterna. Det vi bör tillägga är att ovanstående lag inte avser den här typen av arbeten, skrivna av högskolestudenter (2§ SFS 2003:460). Trots detta är det viktigt för oss att följa de forskningsetiska riktlinjer som är fastslagna. I denna studie valde vi att vända oss till före detta kriminella. Vi fann det intressant att känna till deras självbild samt på vilket sätt de anser att belastningsregistret påverkar deras möjlighet till arbete. Då vi avidentifierat personerna som deltog i studien, genom att använda fingerade namn samt att inte skriva på vilket Krami-kontor vi gjort intervjuer, bedömer vi att riskerna för att den enskildes hälsa, integritet och säkerhet skall skadas är relativt låg.

Individsskyddskravet går att väva ner till fyra krav. Informationskravet innebär att de som leder en studie har skyldighet att informera om syftet med studien, vad intervjupersonens deltagande innebär samt att studien är frivillig och går att avbryta om personen vill (Vetenskapsrådet u.å). I 16§ lagen om etikprövning (SFS 2003:460) tillkommer att förmedla vilka risker som finns med studien. Vetenskapsrådet (u.å) beskriver att samtyckeskravet innefattar det samtycke som måste lämnas av respondenten, innan studien påbörjas. Kravet innebär också att den enskilde kan avbryta sitt deltagande när som helst utan att bli utsatt för övertalning eller påtryckningar. Konfidentialitetskravet innebär att känsliga uppgifter om en

person skall beläggas med tystnadsplikt samt att det i studien inte skall framgå uppgifter som kan härröra till en enskild person. Dessa uppgifter hålls undan från andra än studiens författare (Vetenskapsrådet u.å). I den 19§ Personuppgiftslagen (SFS 1998:204) uppges på vilket sätt uppgifterna från studien får användas i forskning. Nyttjandekravet innebär att uppgifter om person inte får nyttjas eller lånas i andra syften än det studien innefattar. Uppgifterna får inte heller leda till påföljder för den enskilda (Vetenskapsrådet u.å).

Rolf Lind (2014) beskriver att utöver den etik som rör studiens deltagare skall studien också vara sanningsenlig och redovisa utgångspunkter, metoder och resultat. I början av våra intervjuer informerade vi om deltagarens roll samt rättigheter i studien. Vi frågade om samtycke. Intervjupersonerna har avidentifierats och uppgifter om dem har behandlats konfidentiellt.

Resultat och analys

I detta avsnitt kommer vi att presentera samt analysera den empiri som samlats in under intervjuerna. Vi kommer att analysera empirin utifrån socialkonstruktivism, stämplingsteorin, stigmat teorin samt den tidigare forskning som är relevant för studien. Vi kommer analysera empirin från följande teman, belastningsregistrets olika betydelser, om erfarenheter kan vara en tillgång, samhällets stämpling, självbild, avvikarkarriär, acceptans, framställning av andra med samma stigma, undvika sammanhang, röja eller dölja sitt stigma samt stigma i relation till yttre attribut.

Belastningsregistrets olika betydelser

Socialkonstruktivismens utgångspunkt är att den sociala verklighet vi tar för givet egentligen är ett resultat av sociala processer skapade av människan (Wenneberg 2010). Den verklighet individer utan ett kriminellt förflutet lever i stämmer inte överens med den verklighet individer med ett kriminellt förflutet lever i. De har skapats utifrån två olika syften, i den kriminella världen betyder ett fenomen en sak medan det i den icke-kriminella världen betyder något annat. Våra intervjupersoner ger flera olika exempel på detta. En av intervjupersonerna uttryckte sig såhär kring belastningsregistret:

[...] ifrån det livet jag kommer så är ju belastningsregistret bara en merit, det är ju så det är, det är de första du får visa upp när du hamnar i fängelse, det är ju som ett cv när du kommer in, det är de första, för att de ska kunna kategorisera dig med dina medinternier. Så, o de är ju så liksom i den kriminella världen också att ju större det är, desto bättre kille är du. O det har jag ju alltid trott, att så är det ju. Men i den här världen är det ju inte så [skratt]. Det är ju ingen merit precis [...]
(Martin)

Martins metafor om två olika världar skapar två olika förståelser för vad belastningsregistret står för, en föreställning om att det betyder olika i olika världar. Det går att dra en parallell till att ett fenomen kan tolkas olika beroende på vilken kontext den tolkas i. Utifrån Martins citat går det att tolka som att det utöver det samhälle vi lever i, ett rättssamhälle med rättigheter och skyldigheter där belastningsregistret syftar till att skydda sårbara grupper, även finns ett annat samhälle. Martin benämner dem som den stora världen, den vi lever i, och den lilla världen, där normstridiga handlingar såsom stöld och narkotikaförsäljning tillhör vardagen.

Soren Barlebo Wenneberg (2010) menar att alla de sociala koder som finns, såsom att människan inte ska bete sig illa på ett eller annat sätt, är i den lilla världen något helt annat. Enligt våra respondenter är det många gånger det som gör att du klarar dig i den andra världen. De menar att i den vanliga världen är ett belastningsregister skapat för att skydda utsatta grupper och är för den enskilde en nackdel i arbetssökandet medan i den kriminella världen är det något du meriteras för, att ju fler belastningar i registret, desto bättre människa är du. Benson et al. (2011) visar i sin kvantitativa studie upp de positiva föreställningarna kring återintegrering i samhället hos före detta kriminella. I den här studien finns det en motsättning mot denna forskning. Martins citat är ett exempel på detta, det visar på att det finns svårigheter att återintegreras, att det inte bara handlar om att lägga kriminaliteten bakom sig utan också att förändra sitt synsätt och värderingar. En förklaring till detta kan vara att den här studien är en kvalitativ studie som vill finna för detta kriminella mäns föreställningar och via intervjuer fick respondenterna möjligheten att uttrycka sina tankar. Benson et al. (2011) gjorde en kvantitativ enkätstudie vilket försvårar att finna förväntningar hos de enskilda respondenterna och chansen att tolka svaren blir svårare.

Kan erfarenheter vara en tillgång?

Flera av intervjupersonerna menar att deras erfarenheter skulle vara en stor tillgång hos arbetsgivare, om de bara fick chansen. Istället väljs de bort vid arbetssökande på grund av bakgrund. Vi kan här se hur respondenterna identifierar sig som arbetssökande samt att de har en positiv syn på sig själva. Oscar som drömmer om att få jobba och stötta ungdomar med ADHD säger:

[...] folk som har ADHD vet också vad som har hjälpt och inte hjälpt, så har man då som jag ADHD och jag vill gå och hjälpa folk som har ADHD i skolan och ge hjälp som jag inte fick och sen så har jag något i mitt belastningsregister så kan inte jag få det jobbet [...] (Oscar)

Oscars citat visar på att han har kunskap inom ett område, en kunskap han vunnit genom erfarenheter. Det visar på en positiv självbild, att han skulle kunna hjälpa någon annan. Han berättar att hans erfarenheter inte väger upp för det brokiga förflutna som står i hans belastningsregister. Detta är något som den tidigare forskningen (Agan & Starr 2017; Pager 2003) visar, då individers kvalifikationer försummas på grund av belastningsregistret. Att kvalitet inte väger upp för ett förflutet som kantats av kriminalitet. Mikael är inne på samma spår:

[...] missbruksvård och sånt, det är nog svårt att bara läsa sig till, om man inte upplevt nåt själv. [...] Jag tror man blir en bättre, ja, på vilket jobb som helst om man har lite koll på det liksom [...] (Mikael)

Wenneberg (2010) beskriver hur samhället konstruerar en verklighet som sedan upprätthålls av en institution. Genom exemplen ovan går det att utläsa att vi människor tillsammans har skapat en verklighet som betraktar belastningsregistret som viktigare än kunskap och erfarenhet. Intervjupersonerna berättar på vilket sätt de skulle kunna vara med och hjälpa andra människor som befinner sig i den situationen de själva har erfarenhet av, men i deras fall stoppar belastningsregistret dem från att söka dessa arbeten. Vem är det som bestämmer vem som är lämplig som arbetstagare, och vem är lämplig som arbetsgivare? En av intervjupersoner säger:

Ja, då har man, då har jag som arbetssökande rättigheter att begära ut han [arbetsgivaren]. Jag vet ju inte vem han är och han vet ju inte vem jag är, egentligen. Det var en tanke som slog mig nu. Men hade man gjort det som arbetssökande så tror jag att de lägger ner [...] (Anders)

Anders citat visar på att vi konstruerat en verklighet där det är arbetsgivaren som bestämmer och att det är den arbetssökande som ska visa belastningsregister trots att personerna aldrig träffat varandra tidigare. Wenneberg (2010) menar att teorier om att vi socialiseras in en värld med givna normer och regler bör ifrågasättas. För reglerna är inte givna utan vi är alla tillsammans med och upprätthåller dem. När belastningsregistret tillkom konstruerade samhället det på ett sätt som gör att arbetsgivare kan få kontroll över arbetstagare. Även Backman (2012) beskriver att konstruktionen av belastningsregistret och dess normer har förändrats över tid. Att diskussionen har gått mellan att skydda sårbara grupper och att skydda den enskildes integritet. Idag läggs fokus på skydd av de sårbara grupperna (ibid.). Det Anders ifrågasätter är varför den enskildes integritet inte skyddas på samma sätt som arbetsgivarens.

En del arbetsgivare väljer att inte upprätthålla normer och regler kring belastningsregistret vid anställning. Det ser vi hos Mikael som säger följande:

[...] det finns ju dom som, dom arbetsgivare som inte heller har ett fläckfritt förflutet, de är nog mer villiga att ge en person en andra chans tror jag [...] (Mikael)

En annan tolkning utifrån tidigare forskning (Pager 2003) är att arbetsgivare ger möjligheten till anställning på grund av att före detta kriminella är en motiverad målgrupp. De ser en styrka med den kriminelles bakgrund vilket inte behöver innebära att arbetsgivaren själv har ett kriminellt förflutet.

Samhällets stämpling

Intervjupersonerna talade om begreppet stämpling och att vara stämplad som något de tog förgivet att de var som tidigare kriminella. De beskriver den kriminella livsstilen som något som gjorde att de hamnade i ett fack inordnat av det omgivande samhället och att

belastningsregistret gjorde att stämpeln levde kvar ytterligare. En av respondenterna uttrycker sig så här på frågan kring huruvida han tror att hans bakgrund har någon betydelse i arbetssökandet:

Det tror jag absolut. Jag tror det är så i, ja överlag egentligen i samhället faktiskt, är man, även om man sitter av sitt straff och senare försöker bättra sig så tror jag ändå att man alltid kommer att förknippas med det, dels, ja både när man söker arbete och i många andra situationer med, det är min erfarenhet av det i alla fall.
(Mikael)

En annan intervjuperson jämför sig själv med andra som inte haft ett tidigare kriminellt förflutet och hur det kan inverka i arbetssökandet:

[...] och sen kanske de får in ett annat, en annan som söker och som har praktiserat, har jobbat och har goda referenser och meriter och så som, då blir det ju såklart att dom tar den andra personen före en [...] (Oscar)

Oscars citat medvetandegör att det inte bara är belastningsregistret som påverkar. Även utbildning och tidigare arbetslivserfarenhet har betydelse vid arbetssökande. Marklund och Holmberg (2010) skriver att intagna i kriminalvården har i genomsnitt en lägre utbildningsnivå än övriga befolkningen. Vilket även respondenterna i denna studie berättat om. De har alla gått klart grundskolan med varierande betyg men alla har inte fullföljt gymnasiet.

Precis som Becker (1963) skriver så bedöms vissa handlingar och ett visst beteende som rätt medan andra beteenden bedöms som felaktiga och förbjudna. Det samhälle vi lever i är uppbyggt av lagar som är till för att följas och de som handlar på ett sätt som bryter mot dessa benämner vi som kriminella. Svensk författningssamling är ett resultat av de handlingar samhället benämner som olagliga. Bryter någon mot dessa och individen döms så blir individen straffad. Direkt stämplas dessa individer som personer som står utanför samhällets lagar och regler, någon som samhället inte kan lita på. Belastningsregistret går att jämföra med ett kvitto som bekräftar att en individ utfört normbrytande handlingar som ej är förenliga med rådande normer.

En tolkning kan göras utifrån Beckers (1963) begrepp *samhällelig stämpling* som innebär att en individ formas utifrån samhällets normer via reaktioner från signifikanta andra. *Självbilden* är den enskildes uppfattning om sig själv i relation till det omgivande samhällets idealbild över hur en människa bör vara och självbilden skapas i kontakt med *signifikanta andra* (ibid.). Dessa reaktioner uppkommer när en individ utför handlingar som strider mot den rådande normen i det samhälle eller den grupp hen lever i. Utfallet av reaktionen från samhället kan leda till att individen förstår att handlingarna i sig är felaktiga eller att det inte enbart är individens handlingar som är felaktiga utan även individen som helhet (Becker 1963). Maruna (2001) är inne på samma spår när han beskriver hur före detta kriminella kan erkänna vad de gjort och be om ursäkt för handlingarna. De har däremot svårt att själva ta ansvar för sina handlingar och väljer att berätta omständigheter omkring brottet.

När intervjupersonerna i denna studie dömts har de mött negativa reaktioner ifrån signifikanta andra, såsom arbetsgivare, att individer med deras bakgrund inte är välkomna. De stämmer in på Beckers (1963) begrepp *outsider*. Eftersom individerna vi intervjuat berättat att de har mer än en belastning i sitt register så går det att tolka som att de fått bekräftat att det är de som individer det är fel på och inte enbart deras handlingar. Därmed fortsätter de agera enligt den negativa självbilden och fortsätter bryta mot normerna. Två av intervjupersonerna uttrycker sig såhär:

[...] jag fick något svar förra, för två år sedan typ, ska det här, eller kallar du det här ett cv? Det var väl typ det. Enda svaret jag fick. [...] (Oscar)

[...] Jag hade knappt någon frånvaro, jag var jätteduktig på det. När jag varit där nåt år så kommer min chef in och säger '[Martin], det är folk som inte vill att vi anställer dig', jaha sa jag, så tänkte jag att ja, det är väl nån chef då 'nä men det finns arbetskamrater som inte tycker att du ska vara här'. 'Amen på grund av vad du har' O då hade jag ingenting, min senaste dom då, var 10 år innan. Så 10 år efter så var det något fubbick som ändå tyckte att jag skulle dömas för det. [...] (Martin)

Ger samhället individen en negativ reaktion i form av bekräftelse av en redan negativ självbild så är det inte så konstigt att de identifierar sig med de normstridiga handlingarna och

därmed förstärks den negativa självbilden. De identifierar sig som den farliga kriminella individ som samhället stämplad dem till.

Stämpeln är någonting som respondenterna är väl medvetna om att de bär på och under arbetsintervjuer eller i kontakt med arbetsgivare beskriver de en ambivalens fylld av rädsla och/eller hopp för huruvida denne ska stämpla hen eller inte. Alla respondenter har avstått ifrån att söka vissa jobb på grund av rädslan att bli stämplad. Anders beskriver det såhär:

[...] det är ju inte roligt att söka arbete när man har den bakgrunden man har. Alltså, berätta om sig själv. Det är en stoppkloss i livet. För redan där har man en stämpel tror man. Så det, har jag dragit mig för, faktiskt. [...] (Anders)

Att söka ett jobb när hen upplever sig vara stämplad är för Martin en stor process. Han beskriver strategin såhär:

[...] Ska jag söka ett jobb så tänker jag, det första jag tänker är ju att kolla vad det är för namn, är det någon som jag utsatt för brott? Är det någon som kan ha någon anhörig som jag kan ha utsatt för brott? Det är det första, för ni vet när man söker så står det ju alltid det, vem som är kontaktperson eller facklig företrädare och såhär. [skratt] Det är nummer ett, ingen som jag kan ha, sen tänker jag ju också, är det någon som kan känna mina föräldrar? Är det någon anhörig till familjen? Slakten eller så? [...] (Martin)

Alltså behöver det inte alltid vara att individen har blivit stämplad av andra utan enbart rädslan av att bli stämplad kan resultera i att dessa individer inte söker arbete. Sarnecki och Sivertsson (2013) styrker detta resultat. De skriver att respondenterna avstår från att söka arbete. Detta på grund av att rekryteringsprocessen avslutas då de lämnar in sitt belastningsregister (ibid.). Resultatet av att inte söka arbete leder ofta till att individerna riskerar att återvända till den kriminella livsstil som de haft sedan tidigare. Det är alltså en balansgång, om hen inte söker jobb riskerar hen att återfalla och om hen ändå söker ett arbete, får en anställning, så kan det finnas signifikanta andra som identifierar individen som kriminell, trots att det gått flera år sedan de kriminella handlingarna utförts, och på så vis fortsätter stämplingen.

Självbild

Majoriteten av våra intervjupersoner berättade att när de väl återfallit så har det varit i samband med att det gått för bra för dem på arbetsmarknaden, exempelvis när de fått chansen till en fast anställning. De har helt plötsligt börjat få beröm och de tjänar pengar laglydigt. Detta går emot den tidigare forskningen (Carlsson 2012a; Laub & Sampson 1993; Uggen 2000) där arbetet lyfts upp som en vändpunkt. Att anställningen varit ett sätt för individen att bryta kriminaliteten samt att inte återfalla i brott (ibid.). Ring och Westfeldt (2012) menar på att arbetslöshet är en riskfaktor som ökar både risken att begå brott samt återfall i kriminalitet. Denna forskning går att förhålla sig kritisk emot. Att isolera en variabel är svårt då det finns flera faktorer som bör vägas in i en studie kring människor. Carlsson (2012b) menar också på att det finns mer än en förklaring till varför människor begår brott, därför kan det också finnas ett flertal faktorer till en aktuell vändpunkt.

Via Beckers (1963) begrepp, signifikanta andra, kan ovanstående tolkas som att individernas negativa självbild ej längre stämmer överens med den reaktion de får av signifikanta andra och ett alternativ är då att gå tillbaka till den trygghet de kände i att leva kriminellt. Martin uttrycker sig såhär:

[...] Det andra slaveriet det kan jag, liksom på mina 10 fingrar, jag kan leva som en idiot, jag kan leva dag för dag, utan att ta ansvar bara jaga pengar o bete mig illa. Det sitter i ryggmärgen, liksom det behöver jag inte öva på, där känner jag mig trygg. [...] (Martin)

[...] Ja, oftast när det har gått bra ett tag, så va fan, när ska jag trilla dit igen? När ska det gå åt helvete. För det har det alltid gjort [...] (Anders)

I ovanstående citat berättar Martin att kriminaliteten är något han kan och har känt en trygghet i, vilket under hans år som kriminell också vuxit sig fast i hans självbild. Detta genom reaktionen från det rådande rättssamhälle vi lever i genom att signifikanta andra stämplat honom när han återfallit, kriminaliteten har blivit en del av Martin istället för att vara handlingar han tidigare utfört. Martin gestaltar det som Becker (1963) benämner som sekundär avvikelse där individen vet vilka normer hen bryter mot för att kunna försvara den negativa självbild som redan etablerats sedan tidigare. Det blir som en försvarsmekanism, att

återvända till tryggheten i den negativa självbilden, och på så vis minskar också chansen att hen återintegreras som laglydig medborgare.

Även Anders citat bekräftar att utifrån Beckers (1963) teori och begreppet självbild så finns det hos Anders en väntan på att återfalla eftersom det är något han alltid gjort tidigare. Det är det han identifierar sin självbild med. Han börjar ifrågasätta den negativa självbild han sedan tidigare etablerat eftersom när det går för bra så stämmer inte omgivningens reaktioner överens med självbilden. Antingen riskerar han att återfalla eftersom det bekräftar något Anders redan tror sig veta – det går alltid utför. Eller så är han mer mottaglig för reaktioner ifrån signifikanta andra och den negativa självbilden börjar luckras upp och nya, positiva sidor ersätter.

När signifikanta andra reagerar mot en individ som utfört normstridiga handlingar innebär det att de förmedlar att handlingarna är felaktiga medan om de istället stämplar så sänder det signaler till individen att det inte enbart är handlingarna i sig utan individen själv som är felaktig (Becker 1963). Även om vi hittills berört den negativa stämpling respondenterna upplevt så menar många av dem att det har funnits och finns signifikanta andra i arbetssituationen som bekräftar att individerna haft ett kriminellt förflutet men att det är vad det är, ett förflutet. En intervjuperson berättar om en arbetsgivare hen träffat:

[...] Han var nästan mer, alltså han var så öppen med sig själv. Han visste hur, hur det var, hur livet kunde se ut, så där, ja det kändes, där behövde jag, där skämdes jag inte ens. [...] (Anders)

Som citatet lyder så går det att tolka som att Anders också mött signifikanta andra som inte bekräftar den negativa självbild han sedan tidigare haft. Anders menar att det finns arbetsgivare som ser honom och inte de kriminella gärningar han har i sitt bagage. Detta skapar en tillit mellan Anders och arbetsgivaren. Backman (2012) menar att om arbetsgivare begär utdrag ur belastningsregistret förstörs vokabulären tillit. Tilliten mellan arbetstagare och arbetsgivare, har för respondenterna i denna studie varit av vikt för att söka arbete.

Vokabulären tillit innebär att arbetsgivare inte utnyttjar makten som arbetsgivare och begär in ett utdrag ur belastningsregistret. Istället möter arbetsgivaren arbetstagaren utifrån den livssituation arbetstagaren lever i nu (Backman 2012). Den ömsesidiga relationen sinsemellan arbetsgivare och arbetstagare är viktigare där ett kriminellt förflutet istället lyfts upp via

dialog. En tolkning utifrån Backman (2012) är att respondenterna behöver träffa signifikanta andra med vokabulären tillit för att kunna ifrågasätta den sedan tidigare etablerade negativa självbilden.

Avvikarkarriär

Fyra av fem intervjupersoner uttrycker sig kring det Becker (1963) benämner avvikarkarriär. Respondenterna uttrycker att i väntan på att belastningen i ens register ska försvinna kantas vardagen av stora svårigheter. Några av respondenterna är också säkra på att om belastningsregistret inte funnits så hade de betalat av sina skulder, haft körkort, jobb och villa. Respondenterna är alla deltagare i Krami vilket enligt Nordén, Fors och Damsten (2013) förbättrar deras möjlighet att finna ett arbete med 42%. Det är ett resultat som visar att den stämpling personerna i denna studie uttrycker, förmodligen är förmildrande i jämförelse med samma målgrupp utan stöd hos Krami.

Belastningsregistret kan ses som något som riskerar att förlänga avvikarkarriären eftersom det går att gestalta som ett kvitto på att individen befunnit sig utanför de normativa ramarna i den rådande kontexten. Därmed sänder det signaler till de signifikanta andra som kommer i kontakt med individens belastningsregister.

Det råder viss oenighet i förståelsen för arbetsgivarens perspektiv när det handlar om belastningsregistret. Av de äldre respondenterna uttrycks en förståelse för arbetsgivarens perspektiv, att de ej vill riskera sitt företag medan en av de yngre uttrycker att:

[...] Om man redan har sonat sitt brott eller vad man säger eller straff så ser jag ingen anledning varför det ska finnas kvar. Alltså för jag menar om man har gjort, om vi säger att man sitter inne och man kommer ut, då ska man väl få en ny chans till att komma in i samhället inte till att bli bortputtad från samhället om man säger så. [...] (Oscar)

Ur ett perspektiv går det att säga att belastningsregistret är ett sätt för samhället att stämpla en individ eftersom det direkt visar om hen brutit mot lagen och därmed får arbetsgivaren själv bedöma om hen vill ha en individ med den bakgrunden som anställd. En respondent instämmer i detta:

[...] Jag hade inte velat att någon med min, att någon med mina papper, mitt straffregister hade jobbat i närheten av mina barn [...] (Calle)

Utifrån tidigare forskning går det att dra en koppling till Backmans (2012) vokabulär rättighet och vokabulär risk. De yngre respondenterna uttrycker sig mer i termer av vokabulären rättighet medan de äldre uttrycker en förståelse för vokabulären risk. Den yngre respondenten, Oscar, menar att belastningsregistret är en del av individens integritet och därmed är det dennes val att dela med sig av det eller ej. Den äldre respondenten, Calle, uttrycker att han inte hade önskat att någon med hans belastningar i registret arbetade i närheten av hans barn. En tolkning är att det hos Calle finns en förståelse för att arbetsgivare inte vill riskera sitt företag genom att anställa en individ med ett tidigare kriminellt förflutet. Eftersom de äldre respondenterna uttrycker en större förståelse för arbetsgivarens perspektiv, och eftersom det enligt Backman (2012) är vokabulären risk som är övervägande, så kan det innebära att de äldre respondenterna är mer mottagliga för det omgivande samhällets normer som sänds via signifikanta andra. Vi bör också vara medvetna om det resultat Nilsson och Estrada (2009) lyfter fram. Att personer som begått brott under ungdomstiden och sedan brutit med kriminaliteten har bättre möjligheter vid arbetssökande, detta i jämförelse med personer som begått brott som både unga och vuxna (ibid.). Detta kan vara en förklaring till varför de äldre respondenterna, som har varit ifrån den legala arbetsmarknaden under längre tid har hunnit analysera och är medvetna om den risk arbetsgivaren tar då de anställer en person med belastning i registret.

En annan tolkning är genom Becker (1963) att de äldre respondenterna nått alla tre stadier i avvikarkarriären och på så vis kan de reflektera över både sin egen och arbetsgivarens perspektiv över hur belastningsregistret används. Det två första stadierna är primär avvikelse och sekundär avvikelse vilka redan berörts. Det sista stadiet är avvikelsespiralen vilket är en försämring av sekundär avvikelse, där den enskilde ständigt kämpar med negativa reaktioner ifrån signifikanta andra och reaktioner som inte stämmer överens med hens självbild vilket leder till att hen riskerar att provocera ytterligare med normstridiga handlingar (ibid.). En respondent uttrycker sig såhär kring hans avvikarkarriär:

[...] hur man vrider och vänder på det, jag har testat det. När jag börjar se samma situationer, höra samma grejer fast från nya människor, då kände jag att så, nu har

jag sett hela filmen, nu börjar den om från början, nu är detta inte kul längre. Nu är det liksom bra. Det blir inte mer än såhär. Då är det inte något för mig, då skiter jag i det. Jag fick ett uppvaknande kan man säga. [...] (Calle)

Många av respondenterna instämmer i det Calle beskriver, att det helt plötsligt var något som hände, de fick nog. Utifrån Becker (1963) går det att tolka det Calle beskriver som en ond cirkel, avvikelsspiralens slutpunkt där Calle helt plötsligt var trött på att leva det liv han gjorde. I detta stadiet är de normstridiga handlingarna mer ett rop på hjälp och individen är mer mottaglig för förändring. Calle beskriver sig själv som en driven och envis individ och menar på att andra utan dessa egenskaper förmodligen återfaller i kriminalitet när signifikanta andra stämplat individer med hjälp av belastningsregistret. En annan respondent uttrycker sig såhär:

[...] Jag har tagit dem en stund [chanserna], ett tag, men sedan har jag gått min egen väg, sen har jag kommit tillbaka, ja, suttit av min tid för vad jag har gjort, kommit tillbaka och sen är jag igång. Alltså det har gått fram och tillbaka, fram och tillbaka, sen tillslut så vafan, när fan ska samhället tröttna på mig? [...] (Anders)

Med hjälp av belastningsregistret kan signifikanta andra stämpla dessa individer och skilja dem ifrån vanliga arbetssökanden, de är arbetslösa och före detta kriminella vilket innebär att dessa individer stämplas på mer än ett sätt. Det Anders beskriver är att ständigt återfalla vilket stämmer bra överens med avvikarens roll, han strider ständigt mot att dels gå sin egen väg i avvikarkarriären, här kriminaliteten, dels att försöka följa samhällets normer. Det går att tolka som att det kanske inte funnits signifikanta andra i Anders närhet som kunnat stötta upp och ge responser som inte bekräftar den negativa självbilden. Kontinuitet i dessa responser är inget Becker (1963) berör närmre men verkar enligt våra respondenter vara viktigt. Respondenterna talar också om hur de, för att kunna återintegreras i samhället, var tvungna att lära sig nya saker. En respondent jämför hans tidigare liv med det liv han lever nu:

[...] vi lever ju som, ni vet den här Magnus Ugglas låt kung i baren, så är det ju verkligen. Så lever ju vi, gör jag det här så tjänar jag 30 000 idag, det är klart att det lockar, väldigt mycket såklart. Istället för att veta att jobba en hel månad,

ställa klockan varje morgon, gå o jobba, samarbeta med andra, o ja, det är skittrist
[...] (Martin)

I avvikelsspiralen så behöver individen hjälp ifrån de signifikanta andra, i likhet med ett barn som lär sig saker för första gången. Detta för att hitta nya beteendemönster att ersätta de gamla med (Becker 1963). Martin jämför de två olika levnadssätt han levt och menar på att rent ekonomiskt så tjänar han bättre i den kriminella världen men han har mött signifikanta andra som reagerar negativt på det beteendet. Trots kunskapen om att kunna tjäna 30 000 kronor på en dag så väljer han ändå att stiga upp klockan 07.00 på morgonen och gå till sin praktik. Alla de vardagligheter gemene man är medvetna om idag är för våra respondenter många gånger enbart ett avlägset minne. En parallell är att de individer som lyckats ta sig ur sin avvikelsspiral får börja om från början.

En tolkning av Beckers (1963) begrepp primär avvikelse går att härleda till dessa individer, alltså den avvikelse barnet gör där föräldern lär barnet rätt och fel. För att lyckas i den kontext dessa individer är omgivna av måste de underkasta sig de normativa handlingar som definierar vår sociala kontext. För att det ska vara möjligt måste det finnas signifikanta andra som inte tappar hoppet för dem som individer och som lär dem det som Becker (1963) benämner som rätt och fel.

Acceptans

Att inte passa in i samhällets normer, att inte tillhöra det ”normala”, skapar en stämpling, denna stämpling kallar Goffman (2011) för stigma. Alla intervjupersoner i den här studien bär på ett gemensamt stigma. De har samma stämpel på sig, de har kriminalitet och missbruk i sin bakgrund. Något som de fortfarande stämplas för. Detta är något som påverkar både respondenternas självbild samt deras föreställningar om hur stor påverkan belastningsregistret har. Goffman (2011) menar att en del stigman är kopplade till social kontroll, till denna kategori tillhör kriminalitet. Att bära på ett stigma innebär inte att det försvinner för att personen i fråga vill att det ska försvinna eller för att personen i fråga har valt att förändra de egenskaper som skapade stigmat. I vår studie visas detta genom belastningsregistrets påverkan för före detta kriminella som söker arbete. Calle berättar om svårigheterna belastningsregistret skapar:

[...] Man, man får inte möjligheten att förändras som människa. [...] om jag går till en arbetsgivare idag och visar mina papper, eller om jag kommer i april [då belastningsregistret har gallrats] och visar mina papper, jag är fortfarande samma människa men jag kommer att bli bemöt på två helt olika sätt. (Calle)

Calles citat beskriver hur stigmat påverkar hur andra ser på honom. Med belastningar i registret, bemöts man på ett annat sätt än när belastningsregistret är tomt. Människor ger inte en andra chans utan dömer för något man har gjort tidigare. Mikael berättar om hur det inte räcker att avtjäna sitt straff för att bli av med sitt stigma:

[...] vill bara komma ut och börja om och göra rätt igen men, så ska man liksom bli kapad här [pekar mot knäna], motarbetad, och då är det ju väldigt lätt att halka tillbaka igen [...] (Mikael)

Mikael berättar här hur svårt det kan vara att bli dömd utifrån sitt stigma, utifrån den personen man en gång var och inte bli accepterad fast man valt att börja om. Calle pratar om något liknande och menar att belastningsregistret inte ger människor en chans:

Alltså det är ju ett straff i straffet. Inget snack om saken. Frihetsberövande, fine. Men begår brott, man får sitta inne för det. Absolut. Men belastningsregistret det är det som gör att folk hålls kvar i det kriminella. Det låser många dörrar. [...] (Calle)

Ovanstående citat pekar på att den förändring intervjupersonerna valt att göra inte spelar så stor roll. Enligt Goffman (2011) handlar det inte om att den enskilda skall acceptera den bild hen har av sig själv utan om att acceptera den bild som samhället har av en (ibid.). Den bilden kan se olika ut, Calle berättar att han är samma människa oavsett belastningar eller inte i registret. Att bli stämplad av människor är en sak. Martin beskriver hur ett dokument kan förändra bilden man har av sig själv:

Ja, nånstans så har man ju ändå en tanke om sig själv, amen jag är en ganska ärlig eller jag är en schysst polare eller ja. Jag är inte född i farstun precis o sen ibland när man läser [belastningsregistret] så `hur fan tänkte jag´. (Martin)

Det Goffman (2011) beskriver, att behöva acceptera den bild samhället har av en, samt det Martin berättar om synen på sig själv, har stöd i den tidigare forskning som gjorts. Maruna (2001) beskriver hur respondenterna i studien ser sig själva som goda människor. De är idag bättre personer som inte handlar på det sätt de tidigare har gjort. Det får människor att motiveras till att agera bättre i framtiden. Maruna (2001) skriver hur fängelse tiden, tillsammans med andra intener är en ögonöppnare. Det ger en förståelse för den enskilde, att hen inte är bättre än de andra som begått brott.

Hur framställer man andra med samma stigma?

Intervjupersonerna berättar alla om de nackdelar som belastningsregistret har skapat, och än idag skapar. De är dock alla överens om att det finns fördelar också. Trots att alla vi intervjuat har ett stigma, att ha blivit dömda av samhället att vara farliga och ej anställningsbara, så kan de peka ut andra personer med samma stigma som värre än de själva. Vilket gestaltas genom följande svar på frågan om vad hen tycker om belastningsregistret:

[...] ja, både ont och gott kan jag säga. Och när jag menar gott, då menar jag framförallt dömda pedofiler och sådana as. Att, ja och ja. Framförallt det, och sedan de andra brotten, ja inga brott är väl bra men just det tycker jag alltså om man arbetar med barn, det är ju det jävligaste brott man kan göra, och ja våldtäkt och sen brott i sig själv, ja, jag förfinar inte det, inget brott är väl bra, men, ja. [...]
(Anders)

[...] sen är det jättebra att det finns, sexual- och våldsbrott, de ska inte leva tänkte jag säg, det menar jag men ändå inte. [...] men som sagt var, jag tycker att det fyller sin funktion på vissa ställen. [...] (Martin)

På frågan om vad man tycker att belastningarna finns kvar i många år efter brott begås går det att skymta att det finns brott som bör vara kvar längre i registret än andra. Detta visas genom följande citat:

Jo men okej grova brott, sexualbrott, brott mot barn, där är jag liksom helt med på det, det är klart, och jag har själv grova brott i mitt register, så att det är, det har jag inga svårigheter med [...] (Calle)

[...] Och ja, ska det gälla för pedofiler och såhär, nej det tycker jag inte utan där ska det vara livstid i registret. Det är min syn på det. (Anders)

För att tolka detta genom teorin om stigma, förklarar Goffman (2011) den ambivalens som finns hos personer med ett stigma. Den ena sidan av myntet är att det går att identifiera sig med personer med samma stigma, den andra sidan av myntet är att denna identifikation hellre görs med ”normala” utan stigma. Identifikationen med andra, gör att personer med ett stigma väljer att dela in stigmat i olika skikt och att det då alltid finns någon som är värre stigmatiserad än en själv. Detta visar sig genom att en person med ett speciellt stigma stämplar andra personer på samma sätt som samhället stämplar dem (ibid.). Detta är i enighet med Marunas (2001) studie där respondenterna berättar att det finns de personer som begått värre brott än vad de själva gjort, och använder detta för att försvara och förmildra de brott som de själva begått.

I ovanstående citat gestaltas detta genom att personer med ett kriminellt förflutet delar in kriminalitet i olika kategorier, beroende på vilket brott hen själv samt andra begått. Citaten visar att det finns en förståelse för att brott inte är okej att begå men att det finns de brott som är allvarliga och de som är mindre allvarliga. Det är okej att ett stigma, en stämpel, eller som i de här exemplen att belastningsregistret hänger kvar, om brottsligheten har handlat om pedofili, vålds- och sexualbrott.

Att undvika vissa sammanhang

Flera av intervjupersonerna har erfarenhet av att ha blivit stigmatiserade på grund av belastningsregistret. Detta gör att de har valt att inte söka jobb där arbetsgivaren kräver utdrag ur belastningsregistret vid arbetssökande. Calle, Oscar och Martin berättar att de väljer att avstå från att söka arbeten som begär in belastningsregister:

[...] jag menar det, där är väldigt väldigt många jobbtillfällen kan man säga som jag skiter i, även om jag vet att jag hade tyckt det var jätteroligt att jobba med det så, nej. [...] (Calle)

[...] vissa jobb får man ju inte ha till exempel narkotikabrott eller annan sån brottslighet så då avstår man till att söka det. (Oscar)

[...] det fanns jättemånga jobb som elevassistent som jag verkligen hade tyckt varit roligt som jag väljer att inte söka, jag tror jag hade passat jättebra som det också, men det gör jag inte [...] (Martin)

Anders berättar att det är skönt att söka arbete genom kontakter eftersom arbetsgivarna då vet vem han är och belastningsregistret inte blir lika viktigt:

[...] det är lättare när de [arbetsgivarna] vet lite. Än att bara, för hade han [arbetsgivaren] kanske frågat mig då första dagen, jo men vad har du sysslat med då? Kan du göra ett utdrag ur belastningsregistret? Nja måste jag det? Då hade det liksom, nej, och då är det möjligt då hade jag kanske hoppat av. Försökt hitta något annat jobb där dem inte kräver det. [...] man kan ju inte söka vilket jobb som helst. (Anders)

Goffman (2011) beskriver hur ett stigma kan leda till misstänksamhet hos de individer som bär på det. Misstänksamheten kan leda till att individen undviker vissa sammanhang. Individen kan också ha en känsla av att vara ifrågasatt (ibid.). Oscar och Calle berättar att det finns arbeten de väljer att inte söka om det krävs utdrag ur belastningsregistret. Ännu en gång visar Sarnecki och Sivertsson (2013) på resultatet att personer med ett kriminellt förflutet avstår från att söka arbeten där de vet att belastningsregistret minskar deras möjligheter till arbete. Anders instämmer i detta, men han har också en annan syn. Han berättar att det är lättare när arbetsgivaren från början vet om hans bakgrund, istället för att han ska behöva lämna in sitt belastningsregister. Goffmans (2011) teori går detta att tolka som att när en arbetsgivare vet om ens bakgrund genom kontakter eller om man själv får berätta kommer arbetsgivaren inte ifrågasätta bakgrunden på samma sätt som när arbetstagaren lämnar in ett belastningsregister. Sarnecki och Sivertssons (2013) studie förstärker detta då de beskriver vikten av att ha sociala kontakter som en hjälp för att hitta en arbetsmarknadsanknytning

Röja eller dölja?

Att berätta om sin bakgrund, som i denna studie handlar om kriminalitet och missbruk, det som skapat stigmat för individerna, finns det delad mening om. Vi ser nedan att respondenterna vågar tro, att belastningsregistret inte ska förstöra för dem, en bild av att deras bakgrund inte längre ska avgöra. Goffman (2011) beskriver stigmatiserade personer med två olika begrepp. Misskreditabla personer, personer som har möjlighet att dölja sitt stigma och väljer att inte berätta om det. Misskrediterade personer där avvikelser från normen är synliga och den enskilde inte kan dölja sitt stigma (ibid.). Intervjupersonerna i den här studien är i de flesta sammanhang misskreditabla, stigmat är inte synligt. När före detta kriminella ska söka arbete ser det annorlunda ut. I de fall de behöver uppvisa belastningsregister går individerna från att vara misskreditabla till att bli misskrediterade. Detta genom att deras bakgrund, det som skapar stigmat, går från osynligt till synligt. I avsnittet, *att undvika vissa sammanhang*, går det att läsa om Calle och Oscar som valde att inte ens söka arbeten där identiteten blir röjd av ett belastningsregister. Några av intervjupersonerna vill berätta om sin bakgrund, de känner att det är ärligast så, istället för att behöva gå och bära på det själv. Mikael berättar så här om det:

[...] min uppfattning vid arbetsintervju, det är ju att vara så ärlig som möjligt för att, är man inte det så, så, man kan ju tjäna på det med och, för sånt brukar ju komma fram ändå liksom. Så, jag tycker att man ska vara så ärlig som möjligt, sen behöver man ju inte gå in på, på jättedetaljer liksom men, köra med raka rör från början det tror jag är bra. (Mikael).

Även Martin berättar om hur han valt att berätta om sin bakgrund vilket har lett till olika utfall, en del människor har gett honom en chans, andra har varit mer skeptiska:

[...] jag har alltid varit tydlig när jag sökt jobb, liksom att jag har varit kriminell, jag har långt missbruk bakom mig, that's it. Vill ni ge mig en chans eller inte? Så har de kunnat svara nej eller ja. O så, jag har fått jättemycket chans, det har jag fått, men ofta har det varit medarbetare som bara 'ska ni verkligen ta in honom?', 'ska vi verkligen ge honom en chans?' (Martin)

I citatet ovan berättar Mikael om att han vill vara ärlig men undviker att berätta detaljer. En av de andra intervjupersonerna, Anders, han väljer vilka situationer och vilka personer han vill

berätta för. Stigmatörin (Goffman 2011) skulle beskriva detta som att Anders i vissa sammanhang, är misskreditabel och i andra sammanhang misskrediterad. Anders berättar om när han hade möte med sin arbetschef, som hade en son med samma bakgrund som Anders:

[...] jag bara kände att här kan jag lägga alla kort på bordet [...]. (Anders)

Svårare var det att ha möte med chefen för företaget då Anders först valde att inte berätta:

[...] där berättade jag inte [...] jag tyckte att det kändes inte rätt, så jag sa ingenting [...] (Anders)

Anders valde vid ett andra möte med chefen att berätta:

[...] jag sa ju inte allt jag sa ju bara att jag har levt med ett missbruk och jag har haft ett brokigt förflutet, sen i detalj och så går jag inte in på. [...] (Anders)

Att försöka dölja det stigma man bär på, för intervjupersonerna, ett kriminellt förflutet, är ibland svårt. Anders citat går att koppla till Marunas (2001) studie. Att våga erkänna sina misstag och ta ansvar för de handlingar hen har begått är en viktig del för att kunna bryta med kriminaliteten. Anders visar här att han är medveten om att han har ett brokigt förflutet, men mer än så vill han inte gå in på.

När en individ döljer det stigma hen bär på menar Goffman (2011) att det blir en del av individens identitet. Det skapar också svårigheter då individen måste hålla koll på vad hen valt att dölja och vad hen valt att röja. Detta menar Mikael är en av anledningarna till att berätta:

[...] är man mer ärlig så, det har funkat för mig och det försöker ju jag va, som person med liksom inte köra några skådespel, det brukar bli bäst så, så att man inte målar in sig så och sen glömmar man vad man ljugit om så, då blir ju det konstig så. (Mikael)

När frågan om Anders har berättat för sina kollegor svarar han:

Nej de vet ingenting. [...] men sen ju längre tiden går och någon frågar så får man väl säga. [...] jag har berättat det för dem närmsta alltså inom, sen de andra, det bryr jag mig inte om. (Anders)

Goffman (2011) skriver att individens stigma blir i längden svårt att dölja för de personer som finns i individens närhet under längre tid. Anders citat visar på en medvetenhet om detta, han har valt att berätta för de närmsta och är förberedd på att berätta även för andra om någon skulle fråga om hans bakgrund.

Stigma och yttre attribut

Det är inte bara belastningsregistret som sätter käppar i hjulet vid arbetssökande. Två av intervjupersonerna berättar nackdelen med att ha ett utseende som är stämplat till kriminalitet. En önskan om att arbetsgivare ska begära utdrag ur belastningsregistret på alla anställda eller ingen. Vilket skapar en självbild av att vara avvikare, inte bara på grund av ett belastningsregister utan också på grund av yttre attribut. Detta gestaltas genom citaten:

[...] då ska de göra det [begära utdrag ur belastningsregistret] på alla, egentligen. Annars kan jag tycka att det är fel. Att, för många kan vara såhär, ja men du ser ju kriminell ut, framförallt om man har tatueringar, då tror de ju direkt, ah vi får begära. Och sedan kommer det en söt liten flicka, ja men du, vi kollar inte upp dig, och sen är hon kanske världens jävla knarkoliv. Det vet man ju inte. (Anders)

[...] om de [arbetsgivarna] misstänker något, det kan ju ha med utseende eller vad som helst att göra och då frågar de ju säkert om man kan, eller om man har något emot att lämna en sån, om belastningsregistret och då, då blir det ju säkert inte bra, eller nåt jobb heller. (Mikael)

Goffman (2011) skriver om hur alla individer bär på ett stigma, och att detta kan vara kopplat till specifika situationer eller kontexter. Yttre attribut kan dock göra att individen bär på stigmat i fler sammanhang. Detta för att yttre attribut är visuellt synligt (ibid.). I ovanstående citat berättar Anders hur han upplever att arbetsgivare, kopplar ihop ett yttre attribut, som i det här fallet hans tatueringar, med kriminalitet. Detta gör att personer med tatueringar kan bli stigmatiserade vid arbetssökande. De behöver visa ett belastningsregister som ett försvar,

medan andra utan typiska ”stigmaattribut” slipper detta. Även Mikael berättar att arbetsgivare kan fatta misstankar på grund av ens utseende. Här går det återigen att dra en koppling till Backmans (2012) vokabulär risk. Anders och Mikael lyfter fram att yttre attribut, exempelvis tatueringar, för vissa arbetsgivare kan indikera på andra saker, såsom kriminalitet. Det går att tolka som att Backmans (2012) vokabulär inte enbart belyser motiv kopplat till belastningsregister utan det kan även handla om yttre attribut. Att en arbetsgivare drar slutsatsen att en individ möjligtvis kan vara kriminell om hen bär tatueringar vilket ytterligare förstärker stigmat respondenterna bär på.

Avslutande diskussion

Här nedan kommer en sammanfattning av de resultat studien gett samt nya reflektioner som uppkommit under studiens gång. Avsnittet avslutas med intressanta uppslag till framtida studier.

Sammanfattande diskussion

Intervjupersonerna i denna studie berättar vilken påverkan belastningsregistret har när de söker arbete. De berättar om att de väljer att avstå från att söka arbeten som begär utdrag ur belastningsregistret och hur de blivit bortvalda i rekryteringsprocessen, på grund av deras bakgrund. Intervjupersonerna förklarar att deras belastningsregister och preskriptionstiden av brott håller personer med ett kriminellt förflutet utanför arbetsmarknaden i för många år. Under den här tiden är det svårt att inte återfalla i brott, då personerna faller mellan stolarna. De är inte längre aktuella i en värld av kriminalitet och missbruk men de är inte heller accepterade i en värld där förvärvsarbete är normen.

De har alla en drivkraft att förändras, de vill tillbaka på arbetsmarknaden efter lång tid utanför. Att lyckas ta sig tillbaka har visat sig vara svårt. Alla intervjupersoner önskar en ny chans och att få visa vem dem är idag istället för att bli dömda efter sitt förflutna. Belastningsregistret hindrar detta många gånger. Det finns arbetsgivare som går utanför ramen och anställer personer med ett kriminellt förflutet.

Trots att intervjupersonerna berättar hur de undviker att söka arbeten där arbetsgivaren begär utdrag ur belastningsregistret är de eniga om att med ärlighet kommer man längst. Öppenheten är större framför arbetsgivare än inför kollegor. Med detta menas att

intervjupersonerna berättar för arbetsgivare vid anställningsintervjuer. De berättar om sitt brokiga förflutna och att de har haft ett missbruk utan att gå in på några detaljer. För kollegor hålls det oftare hemligt, men skulle någon undra väljer de att berätta. De ger sina kollegor möjligheten att ge dem en chans eller att döma efter bakgrund.

Intervjupersonerna är alla eniga om att rädslan för att bli stämplad många gånger är större än att man faktiskt har erfarenhet av att bli stämplad. De förknippar sina positiva egenskaper som egenskaper kopplade till deras tidigare förflutna och därmed tänker de att dessa är förkastliga vid ansökan av ett förvärvsarbete. De berättar om hur svårt det är att se sina egna positiva egenskaper och att deras negativa självbild speglar föreställningen om vad andra tycker om dem. Detta kan vara en möjlig anledning till att intervjupersonerna väljer att inte söka arbeten.

Flera berättar om de kvaliteter och erfarenheter de har. De berättar att erfarenhet av missbruk och inte bara teorier kring det skulle kunna leda till att arbetet med särskilda målgrupper blir lättare. En respondent berättar att hans ADHD skulle kunna hjälpa andra i samma situation att få bättre hjälp än vad han fick. I en värld där ett tomt belastningsregister blir allt viktigare tas inte dessa kvaliteter tillvara på. Det är viktigare att ha ett fläckfritt förflutet än att ha erfarenheter och kvaliteter som kan hjälpa.

Alla har en gemensam bild av fördelarna samt nackdelarna med ett belastningsregister. De berättar om att grövre brott, som misshandel och övergrepp mot barn aldrig är okej, att detta är brott som aldrig bör preskriberas. Vilket visar på att denna typ av kriminella gärningar stämplas som värre än andra. En del av intervjupersonerna kan också se belastningsregistret utifrån arbetsgivarens synvinkel. De har en förståelse för att även om man anser att alla ska få en andra chans, är det inte lätt att vara den som ger chanserna.

För att återknyta till syftet samt frågeställningarna i denna studie, ser vi att belastningsregistret har stor betydelse när före detta kriminella söker arbete. Att återintegreras på arbetsmarknaden är svårt och tar lång tid. Det är inte alltid belastningsregistret som begränsar den enskilde. Det är ibland den enskildes föreställningar samt rädsla för att bli stämplad och stigmatiserad som skapar begränsningarna.

Respondenternas självbild varierar. De har en positiv syn på att de kan göra gott om de hade fått chansen. De har erfarenheter som de fått på grund av sin bakgrund, och som de ser att de

hade kunnat ha användning för i ett yrke. Dock har de en självbild av att vara avvikare. Att ha en bakgrund som inte passar in i samhällets normer, eller på en arbetsplats. Detta skapar svårigheter vid arbetssökande. Det begränsar dem. En del respondenter ser begränsningarna istället för möjligheterna i rollen som arbetssökande.

Slutdiskussion

Vi ser vikten av att behålla belastningsregistret. Det är till för att värna om utsatta grupper, exempelvis barn och personer med funktionsnedsättning. Det är enligt oss en viktig bit, men någonstans på vägen glömdes den personliga integriteten och möjligheten att ge människor en andra chans bort. Detta är något som vi tycker bör övervägas i de fall belastningsregistret begärs av arbetsgivare som inte har lagstöd eller behov av att skydda utsatta grupper. Vi har funderat på hur dessa arbetsgivare motiverar varför de begär in belastningsregister, handlar det om att inte ta risker eller handlar det om att hålla kvar en maktobalans mellan arbetsgivare och arbetstagare?

Vår studie har belyst före detta kriminella mäns föreställningar om ett belastningsregister. Vi har analyserat citat där personer berättar om händelser men också citat som belyser hur de tror att arbetsgivare tänker. Skillnaden är stor och det är en debatt som hade behövt tas upp. Att gå runt med en rädsla gör att arbetsmarknaden stannar på avstånd. Vi kan tycka att personer med en kriminell bakgrund bör få insikt samt kunskap om sitt eget belastningsregister samt deras möjligheter för arbete. Detta för att rädslan inte ska ta överhand.

Vi tycker att avsnittet, *Hur framställer man andra med samma stigma?*, varit intressant. Att döma andra med samma stigma, som värre, var ett resultat vi inte var medvetna om tidigare. Vi hade tänkt att det var en målgrupp som ofta blev stigmatiserade men inte att de tydligt skulle uttrycka denna stigmatisering om andra. För oss blev det en ögonöppnare, och vi inser att det inte bara är personer med kriminell bakgrund som dömer andra. Detta är ett fenomen som sker i hela samhället och som vi alla bör vara medvetna om innan vi dömer någon annan.

Ur ett genusperspektiv hade det varit intressant att belysa hur kvinnor med samma bakgrund påverkas som arbetssökande. Beskriver de samma svårigheter som män gör eller ser det annorlunda ut? Stämplas kvinnor på samma sätt som män? Frågeställningarna är många. Ytterligare en intressant aspekt just ur kvinnors perspektiv är det faktum att kvinnor dominerar i de yrken där arbetsgivaren har en skyldighet att begära in utdrag ur

belastningsregistret. Intervjupersonernas gemensamma åsikt kring att de individer som begått vissa typer av brott, såsom våldtäkter eller övergrepp mot barn, är också intressanta för vidare forskning. Hur kommer det sig att individer som uttrycker en sådan frustration kring att bli stämplade av samhället, stämplar andra? Något som också väcker nyfikenhet är att fördjupa förståelsen kring hur individer som begått någon av ovannämnda brott identifierar sig själva i samhället och som arbetssökande.

Som framtida socionomer har vi fått med oss kunskapen att inte döma personer efter deras bakgrund. Vi bör vara medvetna om människors bakgrund men också öppna för att människor kan förändras och känna tillit till de människor vi möter i vårt yrke är av stor vikt.

Referenser

- Agan, Amanda & Starr, Sonja (2017). The Effect of Criminal Records an Access to Employment. *American Economic Review*, 107 (5): 560-564.
- Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2015). Kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen. I Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber AB, ss. 8-16.
- Backman, Christel (2012). *Criminal Records in Sweden – Regulation of access to criminal records and the use of criminal background checks by employers*. Göteborg: Department of Sociology.
- Becker, Howard S. (1963) *Outsiders: studies in the sociology of deviance*. New York: The Free Press.
- Benson, Michael L., Alarid, Leanne Fiftal, Burton, Velmer S., Cullen, Francis T. (2011). Reintegration or stigmatization? Offenders' expectations of community re-entry. *Journal of Criminal Justice*, 39 (5) ss. 385-393. doi: 10.1016/j.jcrimjus.2011.05.004
- Berg, Martin (2015). Deltagande netnografi. I Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber AB, ss. 142-156.
- Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2 uppl. Stockholm: Liber AB.
- Carlsson, Christoffer (2012a). Processes of intermittency in criminal careers: notes from a swedish study on life courses and crime. *International journal of offender therapy and comparative criminology*, 57(8), ss. 913-939. doi:10.1177/0306624X12443656
- Carlsson, Christoffer (2012b). Using 'turning points' to understand processes of change in offending. *British Journal of Criminology*, 52 (1): 1-16.
- Eriksson-Zetterquist, Ulla & Ahrne, Göran (2015). Intervjuer. I Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber AB, ss. 34-54.
- Goffman, Erving (2011). *Stigma – Den avvikandes roll och identitet*. 3 uppl. Stockholm: Norstedts.

Goldberg, Ted (2010). Traditionellt definierade sociala problem. I Goldberg, Ted (red.) *Samhällsproblem*. Lund: Studentlitteratur AB.

Hollari, Solveig (2007). *Brottsutvecklingen i Sverige fram till år 2007. Kapitel: Kvinnors brottslighet*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

<https://www.bra.se/download/18.1ff479c3135e8540b2980008087/1371914737723/18+Kvinnors+brottslighet.pdf>

Jönson, Håkan (2010). *Sociala problem som perspektiv - en ansats för forskning & socialt arbete*. Malmö: Liber AB.

Jönsson, Leif R. (2002). Stigma och skam – en explorativ studie om arbetslöshet bland tjänstemän. *Nordisk socialt arbeid*, 22 (3): 153-160.

Krami (u.å). *Välkommen till Krami*. <http://www.krami.se> [2018-01-12].

Laub H., John och Sampson J., Robert (1993). Turning points in the life course; Why change matters to the study of crime. *Journal of Research in Crime & Delinquency*, 31 (3): 321-335.

Lind, Rolf (2014). *Vidga vetandet - en introduktion till samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur AB.

Marklund, Fredrik & Holmberg, Stina (2010). *Effekter av arbetsmarknadsutbildning för intagna i fängelse* (Rapport 2010:14). Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

https://www.bra.se/download/18.cba82f7130f475a2f180001230/1371914720351/2010_14_arbetsmarknadsutbildning_for_intagna.pdf

Maruna, Shadd (2001). *Making good: How ex-convicts reform and rebuild their lives*. Washington, DC: American Psychological Association.

Motion 2017/18:3867. *Tydliga reaktioner mot brott*. Riksdagsmotion av Andreas Carlson (KD), Sofia Damm (KD), Mikael Oscarsson (KD) & Tuve Skånberg (KD).

Nilsson, Anders & Estrada, Felipe (2009). *Kriminalitet och livschanser – Uppväxtvillkor, brottslighet och levnadsförhållanden som vuxen* (Arbetsrapport 2009:20). Stockholm: Institutet för framtidsstudier.

<https://www.iffs.se/media/1350/20091203102003fil8QsaqqoT0vtir7Ww1352.pdf>

Nordén, Elisabeth, Fors, Axel & Damsten, Mikaela (2013). *Utvärdering av Krami för brottsdömda i Kriminalvården. En arbetsmarknadsinsats för att minska arbetslöshet och återfall i brott*. Norrköping: Kriminalvårdens utvecklingsenhet.

<https://www.kriminalvarden.se/globalassets/publikationer/forskningsrapporter/utvardering-av-krami-for-brottsdomda-i-kriminalvardenpdf>

Pager, Devah (2003). The Mark of a Criminal Record. *American Journal of Sociology*, 108 (5): 937-975.

Polisen (2016). *Hur länge uppgifter finns kvar belastningsregistret*.

<https://polisen.se/Service/Belastningsregistret-begar-utdrag/Gallring-ur-belastningsregistret/> [2017-10-12]

Ring, Jonas & Westfelt, Lars (2012). *Återfall i brott – mönster i risken för återfall bland lagförda personer* (Rapport 2012:15). Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

https://www.bra.se/download/18.22a7170813a0d141d2180005771/1371914740908/2012_15_Aterfall_brott.pdf

Sarnecki, Jerzy & Sivertsson, Fredrik (2013). *Att bryta en kriminell livsstil: Livshistorier från "The Stockholm life-course project"* (Projektnummer 2009:99). Norrköping: Kriminalvårdens utvecklingsenhet.

<https://www.kriminalvarden.se/globalassets/publikationer/forskningsrapporter/att-bryta-en-kriminell-livsstilpdf>

SCB (u.å). *Arbetslösheten i Sverige tog fart under finanskrisen*. <http://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/samhallets-ekonomi/arbetslosheten/> [2017-10-10]

SFS 1998:204. *Personuppgiftslag*. Stockholm: Justitiedepartementet.

SFS 1998:620. *Lag om belastningsregister*. Stockholm: Justitiedepartementet.

SFS 2003:460. *Lag om etikprövning av forskning som avser människor*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

SOU 2005:65. *Registerkontroll av personal vid hem för vård eller boende som tar emot barn eller unga*. Betänkande av Utredningen om registerkontroll av personal vid HVB.

Uggen, Christopher (2000). Work as a turning point in the life course of criminals: A duration model of age, employment, and recidivism. *American Sociological Review*, 67: 529-546.

Vetenskapsrådet (u.å). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet. <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Wenneberg, Barlebo Soren (2010). *Socialkonstruktivism – positioner, problem och perspektiv*. Malmö: Liber AB.

Bilaga 1

Intervjuguide

Presentation av oss samt vår studie:

- Bakgrund till studien - varför ville vi göra det här?
- Uppsatsens syfte
- Etiska överväganden
 - Informationskravet: frivillighet, rätt att avbryta.
 - Samtyckeskravet: måste lämnas innan intervjun.
 - Konfidentialitetskravet: tystnadsplikt, anonymitet.
 - Nyttjandekravet: Uppgifter vi får använda endast åt denna uppsats.

Bakgrundsinformation:

- Namn
- Ålder
- Nuvarande sysselsättning - praktik, arbete, utbildning, arbetssökande

Skola/Arbete

- Vilken är din högsta avslutade utbildning? Fanns det någon anledning till att du fortsatte/inte fortsatte?
- Har du någon tidigare arbetslivserfarenhet? Arbete och/eller praktik?
- Har du någon erfarenhet av att söka arbete?
- Vart har du kunnat vända dig för att få hjälp att söka arbete?
- Hur har du blivit bemött vid arbetssökande?

Kriminalitet/missbruk

- Hur kom du i kontakt med Krami?
- Vilket var den bakomliggande orsaken till ditt deltagande i Krami bortsett från arbetslöshet?
- Var kom motivationen från att delta i Krami?
- Hur länge har du varit inskriven hos Krami?

Självbild:

- Upplever du att din bakgrund med kriminalitet och/eller missbruk har betydelse vid arbetssökande?
- Om Ja, på vilket sätt har det påverkat?
- Hur identifierar du dig som arbetssökande?
- Vilka möjligheter upplever du att du har vid arbetssökande?
- Vilka hinder upplever du att du har vid arbetssökande?

Belastningsregister:

- Vilken kunskap har du om belastningsregister/brottsregister?
- Vilken uppfattning/åsikt har du om belastningsregistret?
- Tycker du det är relevant att en del belastningar inte tas bort förrän efter tio år?
- Vet du om det står något i ditt belastningsregister? Isåfall vet du vad det står?
- Har du behövt visa upp belastningsregister vid arbetssökande?
- Tror du att belastningsregistret påverkar din möjlighet till arbete?
- Under praktik/arbete, hur har du blivit bemött på arbetsplatsen mot bakgrund av att andra kan ha kunskap om ditt förflutna (belastning och/eller missbruk)? Arbetsgivare, kollegor?
- Vad upplever du att syftet är med belastningsregistret?
- Allt fler arbetsgivare begär idag in utdrag ur belastningsregistret, en del med lagstöd andra utan. Vilka fördelar samt nackdelar upplever du att det finns med detta?

Framtid

- Vad skulle du vilja jobba med? Drömjobbet?

Övrigt

Finns det något du skulle vilja lägga till, är det något vi glömt fråga om?